

Engilgan adolat sinmadi

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti o'qituvchilari nihoyat o'z huquqlarini qonuniy tiklashga muvaffaq bo'ldi.

5-bet

Yoshlar buzilib ketyaptimi?

Uyda farzandimizga "mana buni bunday qil, mana buni unday qilma", deymiz-da, ko'chada, hatto o'z uyimizda ham o'zimiz hozirgina "bunday qilma" degan farzandimiz oldida, u ko'rmagan payti, uni bilmaydi deb, unga aytgan gaplarimizning aksini qilamiz.

7-bet

Dunyoning eng g'amgin hikoyasi

Layloni hamma oddiy qiz deb bilar, unga hech kim shu mahalgacha sevgi izhor qilishga jur'at qilolmagandi. Qishloqdoshlari nazdida u mo'jiza emas, shunchaki oddiy tog' qizi edi. Ko'pchilik qatori...

12-bet

Kuch — bilim va tafakkurda

Marifat

1931-yildan chiqa boshlagan • e-mail: info@marifat.uz • 2020-yil 26-fevral, chorshanba № 9 (9282)

Xalq ziyolilari gazetasi

Mushtariy muhokamasi

Maktabingiz ikki smenalimi?

Demak, muammolar yo'q emas

Yangi qurilayotgan maktablardagi qulay shart-sharoitlar, "Zamonaviy maktab" davlat dasturi doirasida ta'mirlanayotgan maktablar kishida havas uyg'otadi. Ammo hali yana ko'plab ta'lim muassasalarida sharoit havas qilarli darajada emas. "Marifat" mushtariylari "Telegram" guruhida o'zaro suhbat va munozara mavzusi 2-3 navbatda faoliyat yuritayotgan umumta'lim maktablariga borib taqaldi-yu, muallimlarning og'riqli torlari chertib yuborilganining guvohi bo'ldik. Ma'lumki, hozir aksariyat maktablarimizda ta'lim ikki smenada, ba'zi maktablarda hatto uch smenada tashkil etilyapti. Xo'sh, bunday sharoitda ta'lim olayotgan o'quvchilar qanday qiyinchiliklarga duch keladi, pedagoglar-chi? Bu savollarga o'qituvchilar javob beradilar.

3-bet

So'z tarixi — o'z tariximiz

Tarix bo'laklari bugunimizni shakllantiradi

10-bet

Shanba kuni 7-sinflar bilan darsdan so'ng tadbirimiz bor edi. Bir o'quvchim darsga singlisini yetaklab keldi. Onasining zarur ishi chiqqani sabab, majbur bo'lganini aytdi. Boshqa bunday qilma, deya darsga qo'ydim. Tanaffusda o'sha o'quvchimning onasini ko'rib qoldim.

— Qizim singlisini darsga olib kelibdi, uzr so'rayman, olib ketgani keldim, — dedi. Maftuna menga yarq etib qarab, duv qizardi. Ona kichkina qizini olib ketdi. Birozdan keyin o'quvchim oldimga kelib, "Ustoz, bugun tadbirda mening ham chiqishim bor edi. Onamga shunchaki aytсам, kelmasligini bilib, singlimni olib keldim. Shu bahonada tadbirni ko'rib ketar degandim. Afsus... ketib qoldilar", dedi.

Mohidil XUSHVAQTOVA

Qizlar tarbiyasida 3 omil juda muhim: erkinlik, nazorat, rag'bat... Yaqinda ijtimoiy tarmoqlarda o'quvchi qizlarning janjali aks etgan videolavha tarqaldi. Qizlar kurakda turmaydigan so'zlar bilan bir-birini haqoratlagani, axloqsiz gaplar aytgani barchamizning dilimizni xira qildi. Bunga, avvalo, oiladagi muhitning nosog'lomligi, onalarning bee'tiborligi asosiy sabab deb o'ylayman. Qizlar tarbiyasida ona o'rmaq bo'lishi kerak. Ming afsuski, onalar bugun turmush tashvishlari sabab qizlari bilan dildan suhbatlashmaydi, ularni iztirobga solayotgan muammolar bilan qiziqmaydi. Bunga ko'z o'rganib qolayotgani fojiamiz, aslida. Biz ustozlar ham qizlarning ruhiyatidagi kichik o'zgarishni ham sezib, vaqtida chora ko'rishimiz kerak.

Sohiba SHOKIROVA

Maktab yoshidagi o'quvchilar uchun mehnatsevarlik va fidoyilik kabi chin insoniy fazilatlar ulug'langan filmlar yaratilishi kerak. Bizda qalami o'tkir yozuvchilar, mahorati rejissorlar ko'p deymiz, lekin qani ular yaratgan ijod namunalari? Telekanallarda bolalarni fikrlashga undaydigan, dunyoqarashini kengaytiradigan ko'rsatuvlar, hujjatli filmlar barmoq bilan sanarli.

Farruxjon SADINOV

O'ZBEKISTON PREZIDENTI QOZOG'ISTON BOSH VAZIRINI QABUL QILDI

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev 25-fevral kuni ikkinchi O'zbekiston — Qozog'iston hududlararo hamkorlik forumi doirasida mamlakatimizga kelgan Qozog'iston Respublikasi Bosh vaziri Asqar Maminni qabul qildi.

Uchrashuv avvalida davlatimiz rahbari keyingi yillarda mamlakatlarimiz o'rtasidagi ko'p qirrali munosabatlarning rivojlanish sur'ati tobora ortib borayotganini katta mamnuniyat bilan qayd etdi.

Muntazamlik kasb etgan oliy darajadagi muloqotlar do'stlik, yaxshi qo'shnihilik va strategik sheriklikni mustahkamlashga, ikki tomonlama hamkorlikni aniq mazmun bilan boyitishga xizmat qilayotgani ta'kidlandi.

Asqar Mamin O'zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoyevga samimiy qabul uchun minnatdorlik bildirib, Qozog'istonning Birinchi Prezidenti — Elboshi Nursulton Nazarboyev va Prezident Qosim-Jomart Toqayevning salomi va ezgu tilaklarini yetkazdi.

Uchrashuvda, avvalo, savdo-iqtisodiyot, investitsiya, transport-kommunikatsiya, energetika va agrar tarmoqlarda, ta'lim, madaniyat sohalari va boshqa ustuvor yo'nalishlarda amaliy hamkorlikni yanada kengaytirish istiqbollari ko'rib chiqildi.

Tovar ayirboshlashdagi yuqori o'sish sur'atlarini saqlab qolish uchun qulay sharoitlar yaratish, shuningdek, mamlakatlarimiz yetakchi kompaniyalari ishtirokida kooperatsiya va infratuzilmani rivojlantirish loyihalarini ilgari surish masalalariga alohida e'tibor qaratildi.

Qo'shma dasturlar asosida gumanitar va turizm sohalarida faol almashinuvlarni davom ettirish muhimligi qayd etildi.

Uchrashuv so'ngida keng ko'lamli O'zbekiston — Qozog'iston sherikligi doirasida yangi iqtisodiy kun tartibini shakllantirish bo'yicha "yo'l xaritasi"ni tayyorlashga kelishib olindi.

O'ZA

Xalqaro olimpiada bilim darajamizni belgilaydi

O'quvchi-yoshlar o'rtasida chet tilini o'rganishga qiziqish tobora kuchayib bormoqda. Ular til o'rganish borasidagi bilimlarini turli olimpiada, musobaqalar orqali sinovdan o'tkazib ko'rish imkoniyatiga ham ega bo'lmoqdalar.

Ana shunday olimpiadalardan biri O'zbekistonga 2018-yilda kirib kelgan ELPC (English Language Proficiency Competition) nodavlat tashkiloti tomonidan o'tkazib kelinayotgan xalqaro "HIPPO" nodavlat ingliz tili fani olimpiadasidir. Ushbu olimpiada Angliyadagi "Pearson Education" va "Gatehouse awards" tashkilotlari hamkorligida Italiyaning "Global HIPPO Association" uyushmasi tasarrufida tashkil etilgan va dunyoning eng yaxshi ingliz tili fani olimpiadasi sifatida tan olingan. Olimpiada har yili 40 dan ortiq mamlakatdagi 1–11-sinf davlat va nodavlat ta'lim maskanlari o'quvchilari va akademik litsey, kollej yoshlari ingliz tili fani bo'yicha 3 bosqichda o'z bilimlarini sinovdan o'tkazadi.

Yaqinda ushbu olimpiadaning viloyat bosqichlari bo'lib o'tdi. Respublika bo'yicha 5000 ga yaqin ingliz tilini o'rganuvchi o'quvchilar ishtirok etgan olimpiada yuqori saviyada tashkillashtirildi. Xususan, Farg'ona viloyatida ham juda

tartibli va ko'tarinki ruhda o'tkazildi. Saralash bosqichida o'quvchilar o'qish, tinglab tushunish va ingliz tilining qo'llanilishiga doir yosh kategoriyasidan kelib chiqib 60–95 tadan testlarni ishlab chiqishdi va javob varaqalari tashkilot vakillari tomonidan Italiyaga jo'natildi. Shaffoflik asosida o'tkazilgan olimpiada so'ngida o'quvchilarga faol ishtiroki uchun xalqaro sertifikat va tashkilot logotipi tushirilgan maxsus kepkalarni taqdim etildi.

Test natijalari chiqqach har bir yosh kategoriyasi bo'yicha respublika miqyosida 10 foiz eng yaxshi natija egalari olimpiadaning respublika bosqichiga yo'l oladilar va 2-bosqichda eng kuchli deb topilgan nomzodlar Italiyaning Venetsiya shahrida final bosqichida 40 dan ortiq mamlakatdan kelgan tengdoshlari bilan bellashadilar.

Nafisa ORTIQOVA,
Uchko'prik tumanidagi
29-maktabning ingliz tili fani
o'qituvchisi

Sherzod Shermatov: “Eng katta quvvatdagi maktablarmizga mahoratli rahbarlar tayinlanadi”

Poytaxtimizning Sirg'ali tumanida yangi uy-joylar qurilishi va ularga aholining ko'chib kelishi natijasida yangi maktablar qurilishiga ehtiyoj yuzaga kelgan edi. Shu vajdan.2019-yili tumanda 4 ta maktab qurilishi boshlandi. Har bir maktab 1680 o'quvchi o'rniga ega bo'lib, bu so'nggi yillarda qurilgan eng katta quvvatga ega maktablar hisoblanadi. Mazkur ta'lim muassasalari Prezident maktablari tajribasi asosida tashkil etildi. Mazkur ilm maskanlarida bir smenada 7 ming nafarga yaqin (har bir maktabda 1700 nafardan) o'quvchilarni qabul qilish imkoniyati yaratildi. Natijada tumandagi 12 ta maktabda loyiha quvvatiga nisbatan o'quvchilar sonini 1.5 koeffitsiyentgacha tushirishga erishiladi.

Kecha mana shu maktablarning biri — 329-maktabda Xalq ta'limi vaziri Sherzod Shermatov yosh o'qituvchilar bilan uchrashdi. Uchrashuvda yangi maktablarga ishga kirish istagini bildirgan 140 nafar yosh pedagog hamda tumandagi boshqa umumta'lim maktablarida faoliyat yuritayotgan yosh mutaxassislar ishtirok etdi. Suhbat davomida yoshlar ta'lim islohoti, sohadagi rejalar va dolzarb masalalar yuzasidan

bo'lgani sababli, ularga rahbarlik qiladigan xodim mahoratli bo'lishi kerak, — dedi Sherzod Shermatov. — Shu bois biz Toshkent shahridagi nufuzi yuqori bo'lgan maktab rahbarlari mazkur ta'lim maskani direktorligiga tayinlanishi ma'qul deb o'ylaymiz. Bugun nomzodi qo'yilgan ikki pedagog ham ko'p yillar maktabda rahbarlik qilishgan va eng ahamiyatlisi, ularning maktabi Toshkentning nufuzli maktablari qatorida turadi.

Xalq ta'limi vaziriga savollari va o'z takliflari bilan murojaat qilishdi.

Uchrashuv davomida 329-maktabga rahbarlikka nomzodlar ham so'zga chiqib, o'z tajribalarini taqdimot ko'rinishida namoyish etishdi. Xalq ta'limi vazirligi xodimlari, maktab kuzatuv kengashi a'zolari va o'qituvchilar muhokamasi asosida nomzodlar ishi ko'rib chiqildi.

— Mazkur maktablar boshqa ta'lim muassasalariga nisbatan ko'pquvvatli

Uchrashuvda Chilonzor tumanidagi 217-maktab direktori Umida Oripova va Yakkasaroy tumanidagi 144-maktab direktori Nilufar Husanboyevaning nomzodi muhokama qilindi.

Yosh pedagoglar vazirga aniq fanlarni ikkiga bo'lib o'qitish, pedagoglarning xorijiy davlatlarda malaka oshirishiga imkoniyat yaratish, filologiya fanlarini o'qitish uchun lingafon xonalarini tashkil etish kabi qator takliflarini bildirishdi.

Uchrashuv so'ngida kuzatuv kengashi tomonidan qabul qilingan nomzod aniqlandi. Muhokamalarga ko'ra, Chilonzor tumanidagi 217-maktab direktori Umida Oripova Sirg'ali tumanidagi 329-maktab rahbarligiga tayinlandi.

Zilola MADATOVA,
“Ma'rifat” muxbiri

Mushtariy muhokamasi

Maktabingiz ikki smenalimi?

Demak, muammolar yo'q emas

(Davomi. Boshi 1-betda.)

Go'zal PINYOZOVA, Yangiariq tumanidagi 31-IDUM o'qituvchisi:

— Maktabimiz 2 smenada ishlaydi. Aslida bir smenali bo'lganida chekka hududdagi maktablarda ertalab dars 8:30, 9:00 da boshlansa yaxshi edi. Sababi, 8:00 da boshlanadigan darsga o'quvchi kech qolmasligi uchun 7:00, 7:30 da yo'lga chiqishi kerak. Qish kunlari bunday vaqtda ko'cha qorong'i bo'ladi. Natijada o'quvchilarning aksariyati kech qolishadi, buning hisobiga dars buziladi. Mavzuni to'liq tushunishmaydi. Maktab ikki smenali bo'lgani uchun darslarni 8:30, 9:00 da boshlashning imkoni yo'q. Darsdan keyin qo'shimcha shug'ullanish uchun esa xona yetishmaydi.

Nigora HAYOTOVA, Romitan tumanidagi 8-maktab o'qituvchisi:

— Bir navbatli maktab mening orzum. Qaniydi O'zbekistonimizdagi hamma maktablarda bir smenada darslar tashkil qilinsa. Sinfda o'quvchi soni 20 nafardan oshmasa, dars stavkasi 18 soat bo'lsa, ana undan so'ng natija va samaradorlik o'z-o'zidan eng yuqori darajaga chiqishini ko'rishingiz mumkin.

Nodiraxon TOJIBOYEVA, Farg'ona shahridagi 25-maktab o'qituvchisi:

— Bizning maktabda ham 53 ta sinf bor, to'garak o'tishning iloji yo'q. Sababi 1-smenadan so'ng 2-smena darsi boshlanadi, hattoki xonani tozalashga ham orada vaqt yo'q. Maktablar 1 navbatli bo'lsa, bolalarning o'zlashtirishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Oftobxon ALIXONOVA, Yashnobod tumanidagi 231-maktab o'qituvchisi:

— Ikki smenali maktablarda bo'sh xona yo'qligidan to'garaklar qog'ozda o'tilib, o'zimizni o'zimiz adab kelmoqdamiz.

Botirjon KARIMOV, Kosonsoy tumanidagi 4-maktab o'qituvchisi:

— Ustoz qanchalik mahorati bo'lmasin va u darsni qanchalik qiziqarli qilib tashkil etmasin inson fiziologiyasi kunning ikkinchi yarmida susayishi tabiiy.

Ozoda JANGIROVA, Buxoro tumanidagi 35-maktab o'qituvchisi:

— Men ilgari 2 smenali maktabda ishlaganman. Hozir 1 smenali maktabda faoliyat olib boryapman. Bu maktablar orasidagi farq katta. 1 smenali maktabning ustun tomonlari: 2-smenadagi dars boshlanib qoladi, deb shoshmaysiz, fan to'garaklarini o'tish uchun joy muammo bo'lmaydi, darsdan so'ng bo'sh o'zlashtiruvchi o'quvchilar bilan bemalol ishlaysiz, har hafta darsdan so'ng 1 ta tanlov o'tkazish mumkin, o'z sinfxonangizga o'zingiz mas'ulsiz, darsdan keyin o'quvchi bilan muntazam ishlab, sinf samaradorligini ko'tarish mumkin, turli tadbir va tanlovlarga tayyorlanish uchun xona qidirmaysiz, ertalab o'quvchining mavzuni o'zlashtirishi yuqori bo'ladi (tushdan keyin aksincha), bola "qosh qoraymay" maktabdan uyiga yetib oladi (hatto qish kunlari ham, qanday yaxshi!), iqtidorli o'quvchilar bilan ham qo'shimcha ishlash imkoniyati bo'ladi, darsdan keyin ertaga o'tadigan dars uchun sinfni bugun tayyorlab qo'ysangiz bo'ladi.

Mana, 2-3 smenalik maktablar qancha imkoniyatdan mahrum.

Ahmadali TOSHMATOV, Yangiyo'l tumanidagi 35-maktab o'qituvchisi:

— O'qishning 1 navbatda tashkil etilishi o'qituvchining o'quvchilar bilan ko'proq ishlashi, o'z ustida ishlashiga imkon yaratadi. 2 navbatli maktabda bo'sh xonaning o'zini topish muammo. Bo'sh xonalar bo'lsa, iqtidorli va bo'sh o'zlashtiruvchilar bilan ko'proq ishlanaadi. Fan to'garaklari faoliyati jonlanadi.

Nafisa ORTIQOVA, Uchko'prik tumanidagi 29-maktab o'qituvchisi:

— Men ham 2 smenali maktabda ishlayman. Xona yetishmasligiga qaramay haftada 4 kun 2 ta kichik va katta guruhlarimga qo'shimcha to'garak olib boraman. Mavzuni har bir o'quvchim 45 daqiqalik dars davomida to'laonli tushunib, o'zlashtirib ketishiga ishonchim komil bo'lmaydi, shu bois darsdan tashqari fan to'garagini o'tish zarur deb hisoblayman. Ammo xona muammosi sababli ba'zan jismoniy tarbiya mashg'uloti bo'layotgan xonaga, ba'zan kutubxonaga ko'chib yurib qo'shimcha dars o'tishimga to'g'ri keladi. Shuningdek, tushgacha bola ota-ona

si tomonidan buyurilgan turli ishlar bilan ham toliqib, qabul qilish darajasi susayib qoladi. Qolaversa, ertalabki smenada ishlagan ustozlar tushdan keyingisiga unchalik ham shijoat bilan yondasha olmaydi.

Ravshanbek EGAMBERDIYEV, Boyovut tumanidagi 22-maktab o'qituvchisi:

— Aksariyat maktablar 2 smenada ishlaydi. Bu juda katta noqulayliklar keltirib chiqaradi. Yana sanitariya-gigiyena talablariga ham to'g'ri kelmaydi bu holat. Prezident, Ijod maktablaridagi kabi umumta'lim maktablarida ham o'quvchilar sonini kamaytirish zarur. Undan keyin natija talab etilsa to'g'ri bo'ladi. Har qanday natija sharoitga bog'liq. Sharoit yo'q, talablar esa kuchli. Ayrim o'quvchilar 3,5 chaqirimdan piyoda qatnaydi.

Sevara OTABOYEVA, Xalq ta'limi vazirligi tasarrufidagi tabiiy fanlarga ixtisoslashtirilgan davlat umumta'lim maktabi o'qituvchisi:

— 1 navbatli maktablarda katta tanaffusni uzaytirish imkoni bo'ladi. Hech bo'lmasa yarim soatga uzaytirilsa, o'quvchilar tashqariga chiqib toza havodan nafas olib keladi, bemalolroq tamaddi qilib olishadi. Bu o'quvchida mavzuni qabul qilish imkoniyatini oshiradi.

Shoira BADALOVA, Kogon shahridagi 7-maktab o'qituvchisi:

— 10-sinfga rahbarlik qilaman. Muammoli holatlar yuz berganda darsdan so'ng yigitlar va qizlar bilan alohida-alohida majlis olib bormoqchi bo'laman. Ammo bunga imkon topolmayman. Chunki dars tugashi bilan 2-smena o'quvchilari eshigimiz oldida kutib turishadi.

Hafiza RASHIDOVA, Termiz shahridagi 13-maktab o'qituvchisi:

— Ayni damda 5 tashabbus deb soxta rasmlarni ijtimoiy tarmoqda joylashtirish avjiga chiqdi. Tashabbusni amalga oshirish uchun ko'plab maktablarda sharoit bo'lmasa qanday qilib "tashabbus" bo'lsin?

Shozoda MUHAMMEDOVA, Buxoro tumanidagi 38-maktab o'qituvchisi:

— Kunning 2-qismida o'qiydigan o'quvchi kunlik energiyasining ko'p qismini tushlikkacha sarflab bo'ladi, natijada darsni qabul qilishda qiynaladi. Ayniqsa, maktab olisda joylashgan hududlarda sentabr, aprel-may oylarida o'quvchilar issiqda yo'l yurub, toliqib keladi. Darsda mudroq, charchoq bosib o'tiradi. Ikkinchi navbatdagi dars birinchi navbatdagiday natija bermaydi. 2-smenada darsga kirsangiz, sinf xonasi tozalik-sanitariya holatida bo'lmaydi. Xonada kislorod yetishmaydi. Derazalami ochib to havoni almashtirguncha o'qituvchi ham, o'quvchi ham noqulaylikda qoladi.

Gulchehra ASHUROVA, Termiz shahridagi 13-maktab direktorining ma'naviy-ma'rifiy ishlar bo'yicha o'rinbosari:

— Pedagogik faoliyatimda biror marotaba maktabimizga kelgan nazoratchilarning maktab 1500 o'ringa mo'ljallangan, ammo 3000 ga yaqin o'quvchi o'qiyapti, qanday qilib, qaysi paytda, qachon o'qituvchilar to'garak, tadbir, yig'ilishlar o'tkazaypti, xona yetishmasa-da, shaharda maktab qanday qilib fan olimpiadalari, ma'naviy-ma'rifiy yo'nalishda reytingi birinchi o'rinda, deb so'raganini eslay olmayman. 300 o'rinni qo'shimcha bino qurilganiga 2 yil bo'ldi. Endi maktabimiz 1800 o'ringa ega. O'quvchilar soni 2700 nafar.

Feruza ALIMURODOVA, Termiz shahridagi 10-maktab o'qituvchisi:

— Ba'zi murakkab mavzularga 1 soatga berilib, mustahkamlash uchun soat berilmaydi. Shunday hollarda mavzuni 2 soatlab o'tamiz. Vaqt esa chegaralangan. Shunday hollarda bo'sh o'zlashtiruvchi o'quvchilar bilan ko'proq ishlashimiz kerak. Taassufki, 2-smena bolalari eshikni "do'mbira" qilib chalishadi. Qaniydi, maktablar 1 smenali bo'lsa-yu, mazza qilib ishlask. Ta'lim sifati ancha ko'tarilardi, chunki sharoit ham katta rol o'ynaydi.

Gulnoza SUNNATOVA, G'ijduvon tumanidagi 4-maktab o'qituvchisi:

— Maktabimizda 1100 o'quvchi o'qiydi. Dars 2 smenada tashkil etiladi. Bugungi kunda 2-smena o'quvchilarining tartib-intizomida ancha o'zgarishlar sezilib qoldi. Boisi, ular ertalabki navbatdagi o'quvchilarga nisbatan sustroq o'zlashtirmoqda. Maktabimiz 1 smenali bo'lgan vaqtda a'lo baholarda o'qiydiganlarning 2-smenada baholari sustlashgan. Yaqinda maktabimizga viloyat hokimi keldi. Shu masalani aytganimizda masalani hal qilishga yordam berishini aytdi.

Lobar YOQUBOVA, Romitan tumanidagi 13-maktab o'qituvchisi:

— Darslarning smena asosida o'tilishi ko'p jihatdan noqulay. Masalan, ayni qish kunlari bolalar bo'sh sinf topilguncha sovuqda qolishga majbur bo'ladi. Bundan tashqari, darslar tugaguncha ancha kech tushib qoladi. Bolalar kerakli bilimlarni olishga qiynaladi. Chunki asosiy bilim olish vaqti soat o'n ikkiga qadar hisoblanadi.

Shahnoza BERDIQULOVA, Oqqo'rg'on tumanidagi 38-maktab o'qituvchisi:

— Ikki smenali maktablar uchun kuchli salohiyatli O'TIBDO ("zavuch") kerak. Ayrim "zavuch"larimiz oxirgi darslarga mas'uliyat, jismoniy tarbiya, texnologiya, tasviriy san'at kabi fanlarni qo'yishadi. Oqibatda o'quvchilar kech qolishadi, deb darslar to'liq o'tilmay qoladi.

Zilola MADATOVA tayyorladi.

Tajriba

She'rni oson usulda yodlating

Ko'p o'qituvchi va ota-onalar o'quvchilarning darsga e'tibori sustligidan nolishadi. O'quvchilar odatda biror narsaga eng ko'pi bilan 7 yoki 10 daqiqa uzluksiz e'tibor bera oladi. Bu miya qobiliyatining chegarasidir. Keyin esa e'tibor va qiziqish pasayib ketib, boshqa narsalarga chalg'iy boshlaydi. O'ynamay qolgan o'yini, uchrashish kerak bo'lgan o'rtog'i, ko'rolmagan kinosi va hokazo. Bu esa o'z vaqtida mavzuni eslolmaslik, bilvosita fanga qiziqmaslik, darsga tayyorlanmaslik kabi salbiy oqibatlariga olib keladi. Bu muammoning yechimi sifatida yangi mnemonika uslublari taqdim etiladi. Mnemonika uslublari deb o'rganuvchilar uchun katta hajmdagi informatsiyani oson yo'llar bilan eslab qolishning barcha usullariga aytiladi. Mnemonika — yunoncha eslab qolish san'ati ma'nosini bildiradi. Masalan, **Afrika** deyilganda xayolingizda sharoiti og'irligidan aholisi qiynalayotgan hudud haqida tasavvur uyg'onadi. Ammo bu so'z harflari BMTda ko'p qo'llaniladigan tillar ro'yxatini ifodalashini o'ylamagandirsiz. **AFRIKA** — (ruscha) ingliz (английский), fransuz, rus, ispan, xitoy(китай), arab tillari bosh harflarining ketma-ketligidir.

Yoki kamalakning 7 rangini ketma-ketlikda qanday yodlash mumkin? Buning ham yo'li oson.

- Qarg'a — qizil
- Osmonga — olovrang
- Sakrab — sariq
- Yulduzni — yashil
- Harakatga — havorang
- Keltirib — ko'k
- Sevindi — siyohrang

Shu so'zlar orqali o'quvchida assosiativ tafakkur uyg'otsangiz, umuman esidan chiqmaydi.

Dars jarayoniga mnemonik uslublarni integratsiya qilish o'quvchilarning ta'lim jarayoniga qiziqishini oshiradi va berilayotgan ma'lumotlarni ortiqcha qiyinchiliksiz eslab qolishiga yordam beradi. Mnemonikaning asosiy g'oyasi murakkab bo'lgan ma'lumotning osongina yodlanishi yo'lini topishga qaratilgan. Miyamiz rasm, rang, struktura, ovozlarni, turli hissiyot va tillarni eslab qolishga moslashgan. Shunday ekan, darsda o'quvchilar xayolida **tasavvurni, obrazlilikni** shakllantirish kerak. Ba'zida o'quvchilardan o'qishni talab qilamiz, lekin qanday to'g'ri o'qish ke-

rakligini o'rgatmaymiz. Miya — tayyor kompyuter. U turli mashqlar tufayli kengayaveradi. Faqatgina to'g'ri va foydali mashq qildirilsa, kifoya. Xotira inson miyasining asosiy funksiyalaridan biri bo'lib, aynan undan to'g'ri foydalanib, uning yordamida kunlik ishlarimiz, rejalimiz, axborotlarni, eng muhimi, tanishlarimizning yuzlarini yodda saqlab qolamiz. Agar bundan to'g'ri foydalanishni o'rgatsak, maqsadimizga erishamiz.

Meni bir necha yillardan beri "Nima uchun o'quvchilar she'r yodlashni yoqtirishmaydi? Nima uchun o'zining tilidan to'g'ri foydalanishga qiynalishadi?" degan savollar qiynab kelar edi. Buning o'zim uchun bir qadar yechimini topganday bo'ldim. Adabiyotshunos olim, professor Qozoqboev Yo'ldoshev suhbatlarining birida shunday degan edi: "O'quvchilarni qiynab dars o'tish kerak emas. Shunday yengil dars o'tish kerakki, ular shu fanni yaxshi ko'rib o'qishsin". O'zimga shu gapni shior qilib olganman. Darsni oson va yengil yo'l bilan o'tishga harakat qilaman. Mnemonika

esa dars mavzusini tushuntirishim, uni odatdagidan qiziqarliroq o'tishimga yordam beradi. O'quvchilar uchun ayniqsa she'r yodlash qiziq mashg'ulotga aylanganini sezdim. Boshlang'ich sinflardagi o'qishni olaylik. Asosan, o'qitamiz va she'r yodlatamiz. O'qish o'quvchining nutqini o'stirish, fikrlash doirasini kengaytirish, xotirasini kuchaytirishga mas'ul. Ota-ona va o'qituvchilar uchun yosh bolaga she'r yodlatish azob. Bir necha marta takrorlabgina she'r yod olinadi. Biroq shuncha qiyinchilik bilan yodlangan she'r o'quvchi baho olishi bilananoq esdan chiqadi. Qolaversa, she'rni qiynalib yodlagan bo'lsa, yomon ko'rib qoladi. Aynan shu holatning oldini olish uchun bir yo'l tutaman. Ya'ni har safar biror she'rni uyga vazifa sifatida berishdan oldin qanday oson yodlash mumkinligini o'rgataman va birgalikda to'rt qatorini yodlaymiz. Keyingi dars o'quvchilarning kamida to'qson foizi she'rni yodlab keladi. To'g'ri, bu yuz foizlik natijani kafolatlamaydi. Ammo

asosiy qism she'rni yodlaydi. Jarayonda hech ham qiynalmagani tufayli yodlagan asarini yomon ko'rmaydi, o'z navbatida, uzoq vaqt unutmaydi.

Misol tariqasida o'qish fanidan Qutbi Nosirovaning "Laylakqor" she'rini olaylik. Avval bu she'rni bir marta ifodali o'qib berish zarur. So'ng o'quvchilarning xayolida tasvirlashga o'rgatish kerak va asosiy "kalit" so'zini topish lozim.

- Qor yog'ar **elak-elak**,
- Yog'ar bo'lib **charxpalak**.
- Qo'ngan zamon **kaftimga**
- Erib ketar **taftimga**,
- Quvnoq qor**, oppoq qor.
- Qorni **yig'ib** olaylik,
- Bir **shaklga** solaylik.
- Bolalar, **keling**, qani,
- Qorbobo **yasar G'ani**.
- Quvnoq qor**, oppoq qor.
- Qor yog'ar** hamon-hamon,
- Kulamiz** xandon-xandon
- Qizib ketdi **o'yin** ham,
- Shodlikni** ko'rar baham
- Quvnoq qor**, oppoq qor.

Endi esa bu "kalit so'z"larni obrazga kiritamiz. Bu mnemonikada "texnokart" deyiladi. She'rdagi kalit so'zlariga rasm tayyorlaymiz. Rasmlarni o'quvchilar ko'z oldida gavdalandirib va harakatga keltiramiz.

Qor yog'ar 	Yog'ar bo'lib 	Qo'ngan zamon 	Erib ketar 	Quvnoq qor,
Qorni, olaylik. 	Bir solaylik 	keling, qani, 	Qorbobo yasar 	oppoq qor.
hamon-hamon, 	xandon-xandon. 	Qizib ketdi 	ko'rar baham 	

Bu orqali o'quvchilarda obrazli fikrlash shakllanadi, tasavvur qilish ko'nikmasi paydo bo'ladi. Ulkan hajmdagi ma'lumotlarni to'g'ri tahlil qilish va eslab qolish ko'nikmasi hosil bo'ladi. Yod olish jarayoni katta e'tiborni talab qilgani uchun o'quvchilarda ta'lim olish jarayoni bilan bog'liq stress kamayadi.

Gulorom YO'LDOŠHBEKOVA,
Olmazor tumanidagi
224-maktab o'qituvchisi

O'qituvchi minbari

Faqat ingliz tili emas...

Yaqinda internet orqali rus oilasining 4 yashar qizi 7 ta davlat fuqarosi bilan bemalol muloqot qilayotgani aks etgan videolavhani ko'rib, havas qildim. Unda Bella ismli qizaloq rus, ingliz, fransuz, nemis, ispan, koreys va arab tillaridagi kitoblarni qiynalmasdan o'qib, shu tillarda bemalol gaplashdi. Albatta, qizchaning bu darajaga yetishuvida oiladagi muhit, ota-onasining kuchli e'tibori, o'zidagi qobiliyat va atrofdagi boshqa omillar sabab bo'lgan. Bolalarimiz orasidan ham mana shunday yengil iqtidorli, bir nechta chet tillarni biladigan qobiliyat egalari ko'plab yetishib chiqishini juda xohlardim.

Rivojlangan davlatlarda ulg'ayib, ta'lim-tarbiya olayotgan bolalar o'z tilidan boshqa kamida ikkita chet tilini o'rganayotgan bir davrda, nega bizning farzandlarimiz maktabda faqat bitta chet

tili bilan chegaralanib qolmoqda? Bunga sabablar ko'p. Shulardan biri haqida qisqacha gapirmoqchiman.

Necha yillardan buyon telekanallarimiz orqali faqat ingliz tilini o'rgatishga

ko'ljallangan ko'rsatuvlar efirga uzatilib kelinmoqda. Tabiiyki, bu holat aksariyat tomoshabinlarda chet tili sifatida faqat ingliz tilini o'qitish kerak degan fikrni uyg'otadi. Farzandlarini maktabga

berayotgan ota-onalar shu maktabda nemis yoki fransuz tili o'qitilayotganini bilansa, "Bu til haliyam bormi?!", "Maktabingizda ingliz tili o'rgatilmasa, bolamni boshqa maktabga beraman" yoki "Hozir hamma joyda ingliz tili-ku, televizorda, Prezident maktablari, hatto universitetlarda ham", deyishadi. Qaysi kanalni ochmaylik, deyarli barchasida ingliz tilini o'rganamiz degan ko'rsatuvlarni ko'rishavergach, bunday fikrlar bo'lishi tabiiy. Ularning ongiga ingliz tili muhim degan fikr o'rnatilib olgan.

Nahotki, telekanallar orqali, ayniqsa, "Bolajon" telekanali dasturlarida ingliz tili bilan bir qatorda nemis, fransuz, rus

va boshqa tillarni o'rgatishga mo'ljallangan ko'rsatuvlarni taqdim qilib borishning iloji bo'lmasa? Telekanallarda kunning ma'lum bir qismida nemis, ma'lum bir qismida fransuz va shu kabi tillarni o'rgatishga mo'ljallangan ko'rsatuvlar berib borilsa, farzandlarimiz orasidan ham 7 tilda bemalol muloqot qila oladigan iqtidorli bolalar yetishib chiqqan bo'lardi. Qolaversa, ota-onalar ham ingliz tilidan boshqa tillar ham borligini bilib, farzandlarining shu tillarni o'rganishini xohlarmidi?...

Feruza ALLABERGANOVA,
Qo'shko'pir tumanidagi
5-maktabning nemis tili fani
o'qituvchisi

Mavzuga qaytib...

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti o'qituvchilari nihoyat o'z huquqlarini qonuniy tiklashga muvaffaq bo'ldi.

Egilgan adolat sinmadi

Hammasi 2018-yilning mart oyida boshlangan edi: Samarqand iqtisodiyot va servis instituti rektori M.Po'latovning o'sha yilning 23-mart kuni imzolagan buyrug'iga binoan o'qituvchilar — O'tan To'xtamishev, Shavqiddin Abdurashidov, Sobirjon To'xtayev, Galina Markova, shuningdek, institut qoshidagi qayta tayyorlash va malaka oshirish markazi direktori Xudoyqul Sa'dinov o'zlariga noma'lum sabablarga ko'ra ishdan bo'shatildi.

Bu haqida bundan avval ham gazetamizda yetarli ma'lumotlar asosida maqolalar e'lon qilindi. 2019-yil 17-yanvar sonida chop etilgan "Adolat qidirayotgan beshovlon" sarlavhali maqolada bu haqida batafsil ma'lumotlar keltirib o'tilgan. Hozir o'sha maqola va maqola chop etilgunga qadar bo'lib o'tgan voqealar haqida keng to'xtalish mavridi emas, deb o'ylaymiz.

Maqola gazetada e'lon qilinch, jabrdiydalar adolat istab turli mahkama va sudlarga murojaat etishganini ta'kidlab o'tmoqchimiz, xolos. Fuqarolik ishlari bo'yicha Samarqand shahar sudi 2018-yil 10-mayda O'.To'xtamishev va X.Sa'dinovni ishga tiklash haqida qaror qabul qildi. Ammo oradan bir oydan ziyodroq vaqt o'tib, Fuqarolik ishlari bo'yicha viloyat sudi quyi sud instansiyasining qarorini bekor qildi.

Shundan so'ng ishdan bo'shatilganlar o'z haq-huquqlarini tiklash yo'lida ko'plab sud va mahkamalar ostonalariga bosh urishdi. Ularning talablari viloyat hokimligi ishchi guruhi tomonidan har tomonlama o'rganilib, ishdan bo'shatilish sabablari noqonuniy ekanini ko'rsatilgan bo'lsa-da, Samarqand iqtisodiyot va servis instituti rektori M.Po'latov ularning birtortasini ham e'tiborga olmadi: ishdan haydalganlar o'z vafalariga tiklanmadi. To'g'ri, orada shikoyatchilardan S.To'xtayev va G.Markova o'z ishiga tiklanishdi.

Bir yil-yil yetti oydan ziyod davom etgan adolatparvarlik kurashi nihoyat jabrdiydalar foydasiga hal bo'ldi. G.Markova hamda S.To'xtayevdan so'ng qolgan jabrlanuvchilar ham o'z ish joyiga tiklanishi haqida sud qarori e'lon qilindi. Ajablanarlisi shundaki, bunday uzoq kutilgan qarorni jabrdiydalar O'zbekiston Respublikasi Oliy sudining fuqarolik ishlari bo'yicha sudlov hay'ati ajrimidan so'ng qo'lga kiritdilar.

Ma'lumotlar va sud hujjatlari asosida fikr yuritish ko'pchilik uchun qiziqarli emas. Ayni paytda ishdan noqonuniy bo'shatilgan o'qituvchilarning hammasi o'zining ish joyiga tiklanganini e'tirof etish bilan ushbu mavzuga yakun yasashimiz mumkin edi. Ammo bu mojaroning kelib chiqishi Samarqand iqtisodiyot va servis instituti jamoasi orasida turli to'g'ri va noto'g'ri xulosalar bilan bog'liq ma'naviy muhitning buzilishiga sabab bo'lganidan ko'z yumib bo'lmaydi.

Viloyat hokimligi ishchi guruhi va viloyat kasaba uyushmalari tashkilotlari birlashmasining ushbu masala yuzasidan bildirgan xulosalari ham hamohang ekanini yana bir bor ta'kidlash zarur. Amaldagi Mehnat kodeksining 102-moddasi ushbu holatda qo'pol ravishda buzilgani bir necha bor qayd etilgan. Avvalo, institut kasaba uyushma tashkiloti tomonidan yuqoridagi xodimlarni ishdan bo'shatish haqidagi roziligi qonunga xilofligi oy va kundek ravshan edi. Institut kasaba uyush-

Kompyuter tizimlari ta'lim olish uchun zarur bo'lgan qo'pol ta'limni ta'minlash uchun...

2019-yil 9-son, № 9 (9271)

Beshovlon qidirayotgan ADOLAT O'ZI BORMI?

Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi diqqatiga!

2018-yil 23-mart kuni Samarqand iqtisodiyot va servis instituti rektori M.Po'latovning buyrug'iga binoan o'qituvchilar — O'tan To'xtamishev, Shavqiddin Abdurashidov, Sobirjon To'xtayev, Galina Markova, shuningdek, institut qoshidagi qayta tayyorlash va malaka oshirish markazi direktori Xudoyqul Sa'dinov o'zlariga noma'lum sabablarga ko'ra ishdan bo'shatildi.

Ma'lumotlar va sud hujjatlari asosida fikr yuritish ko'pchilik uchun qiziqarli emas. Ayni paytda ishdan noqonuniy bo'shatilgan o'qituvchilarning hammasi o'zining ish joyiga tiklanganini e'tirof etish bilan ushbu mavzuga yakun yasashimiz mumkin edi. Ammo bu mojaroning kelib chiqishi Samarqand iqtisodiyot va servis instituti jamoasi orasida turli to'g'ri va noto'g'ri xulosalar bilan bog'liq ma'naviy muhitning buzilishiga sabab bo'lganidan ko'z yumib bo'lmaydi.

ma tashkiloti rahbari balki rektorni yuz-xotir qilib xodimlarning noqonuniy ishdan bo'shatilishiga rozilik bergandir?!

Xodimlarni ishdan bo'shatish mas'uliyati va qonuniy javobgarligi borligini institut rahbariyati, xususan, rektor M.Po'latov nega vaqtda o'ylab ko'rmadi? Mayli, bu masalani ikkinchi darajali, deb hisoblasak, unda, institut xodimlar bo'limi boshlig'i, kasaba uyushma tashkiloti nega tomoshabin bo'lib turdi? Xodimlarning huquqiy manfaatlarini himoyalash uchun mas'ul bo'lgan kasaba uyushma tashkilotining bu mojarodagi "betaraffligi" sababini tushunish qiyin.

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti-da salkam ikki yildan buyon davom etayotgan ushbu "bo'shatish", "haydash" ishlari negadir O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi rahbariyati ham e'tibor qaratmagani taajjublanarlidir!

Xullas, gazetamizda chop etilgan yuqoridagi tilga olingan "Adolat qidirayotgan beshovlon" sarlavhali maqola intihosida keltirilgan quyidagi fikrlarni yana bir bora e'tiboringizga havola etmoqchimiz: "O'ylaymizki, tez orada ushbu masala tegishli sud-huquq organlari hamda Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi tomonidan chuqur o'rganib chiqiladi va gazetamiz mushariyatlari bundan xabardor etiladi". Ushbu xulosaning amaldagi ro'yobi uchun bir yildan ko'proq kutishga to'g'ri keldi.

Hakim JO'RAYEV

P.S. Jabrlanuvchi X.Sa'dinovning aytishicha, bu orada u rahbar bo'lgan Samarqand iqtisodiyot va servis instituti qoshidagi qayta tayyorlash va malaka oshirish markazi tugatilgan. Qonunchilikka ko'ra bunday vaziyatda X.Sa'dinov avvalgi lavozimiga teng darajadagi lavozimga tayinlanishi lozim.

Xodimlarni ishdan bo'shatish mas'uliyati va qonuniy javobgarligi borligini institut rahbariyati, xususan, rektor M.Po'latov nega vaqtda o'ylab ko'rmadi? Mayli, bu masalani ikkinchi darajali, deb hisoblasak, unda, institut xodimlar bo'limi boshlig'i, kasaba uyushma tashkiloti nega tomoshabin bo'lib turdi? Xodimlarning huquqiy manfaatlarini himoyalash uchun mas'ul bo'lgan kasaba uyushma tashkilotining bu mojarodagi "betaraffligi" sababini tushunish qiyin.

Mutasaddildan javob keldi

Muammolar yechim topmoqda

Gazetamizning 2020-yil 22-yanvar sonida "Bittagina avtobus bering!" sarlavhali maqola chop etilgan, unda

Ishtixon tumanidagi Egarchi qishlog'iga suyultirilgan gazning vaqtda yetib bormayotgani, yo'llarning nosozligi, elektr toki quvvatining kamligi, qishning sovuq kunlari o'quvchilar qishloqdan ancha uzoqda joylashgan maktabga 2 soatlab piyoda qatnayotgani, bolalar bog'chasi ham olis bo'lishiga qaramay transport xizmati yo'lga qo'yilmagani kabi bir qator muammolar bayon etilgan edi. Tahririyatimizga ushbu maqola yuzasidan Samarqand viloyat hokimligi axborot xizmati rahbari, axborot siyosati masallari bo'yicha maslahatchi M.Mirzayev imzosi bilan munosabat keldi. Quyida uning mazmuni bilan tanishishingiz mumkin.

O'zbekiston Respublikasi Samarqand viloyati HOKIMLIGI

ХОКИМИЯТ Самаркандской области Республики Узбекистан

140157, Samarqand sh., Ko'ksaroy maydoni, 1 uy. Tel.: (0-366) 2350342, faks: (0-366) 2312093

140157, г. Самарканд, пл. Куксарой, д. 1. Tel.: (0-366) 2350342, факс: (0-366) 2312093

2020 yil « 14 » февраль № 10-10/351 « » 2020 года

"Ma'rifat" gazetasi Bosh muharriri X.Nishonova

Хурматли Хусан Нишонов,

Бoshqa nashrlar katori Uzbekiston Respublikasi zhielilarining ijtimoий-siёсий, axloқий-ta'limий, ma'rifiy gazetasi bulgan "Ma'rifat"ning ham har bir soni viloyat hokimligi axborot xizmati tomonidan urganib chiqilishini, gazeta sahifalaridan urin olgan maqolalar soxa mas'ullari ishptirokida tahlil etib borilayotganligini ma'lum qilaman.

"Ma'rifat" gazetasiining 2020 йил 22 январдаги 4-sonida Ю.Абдурашидова муаллифлигида "Биттагина автобус беринг!" sarlavhali maqola ham mas'ullar ishptirokida urganib chiqilgan bulib, maqolada kutarilgan masalalarni, muammolarni tegishli b'uyincha bartaraf etish uchun bir kator viloyat korxonatashkilotlari va ishptixon tuman hokimligi mas'ul etib belgilangan.

Bugungi kunga qadar Egarchi qishlog'ini suyultirilgan gaz balonlar bilan ta'minlash muddatini 45-50 kunga tushirish hamda elektr tokining quvvatini oshirish borasida kator ishlar amalga oshirildi. Hududni obodonlashtirish, aholinga transport xizmati ko'rsatishni yaxshilash borasidagi ishlar esa davom etmoqda. Natijalari haqida Axborot xizmati tomonidan tahririyatga k'ushimcha ma'lumotlar taqdim etilishini ma'lum qilaman.

Хурмат билан,

Viloyat hokimligi axborot xizmati rahbari, axborot-siёсий masalalari b'uyincha maslahatchi

M.Mirzayev

M.Mirzayev

"Boshqa nashrlar katori O'zbekiston Respublikasi ziyolilarining ijtimoий-siёсий, axloқий-ta'limий, ma'rifiy gazetasi bo'lgan "Ma'rifat"ning ham har bir soni viloyat hokimligi axborot xizmati tomonidan o'rganib chiqilishini, gazeta sahifalaridan o'rin olgan maqolalar soha mas'ullari ishptirokida tahlil etib borilayotganligini ma'lum qilaman.

"Ma'rifat" gazetasiining 2020-yil 22-yanvardagi 4-sonida Y.Abdurashidova muallifligida "Bittagina avtobus bering!" sarlavhali maqola ham mas'ullar ishptirokida o'rganib chiqilgan bo'lib, maqolada ko'tarilgan masalalarni, muammolarni tegishli b'uyincha bartaraf etish uchun bir qator viloyat korxonatashkilotlari va Ishtixon tuman hokimligi mas'ul etib belgilangan.

Bugungi kunga qadar Egarchi qishlog'ini suyultirilgan gaz balonlar bilan ta'minlash muddatini 45-50 kunga tushirish hamda elektr tokining quvvatini oshirish borasida bir qator ishlar amalga oshirildi. Hududni obodonlashtirish, aholinga transport xizmati ko'rsatishni yaxshilash borasidagi ishlar esa davom etmoqda. Natijalari haqida Axborot xizmati tomonidan tahririyatga qo'shimcha ma'lumotlar taqdim etilishini ma'lum qilaman".

Ma'rifat Bittagina avtobus bering!

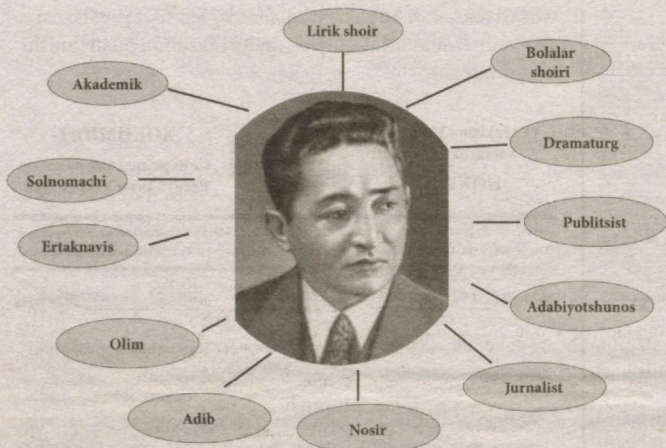
Baxtni tarannum etgan ovoz

O'zbek she'riyatining buyuk darg'alaridan biri Hamid Olimjon qisqa umr ko'rgan bo'lsa-da, o'zbek adabiyoti tarixida umrboqiy asarlari bilan o'chmas iz qoldirdi. 10-sinfda "Hamid Olimjon she'riyati" mavzusini o'rganishda quyidagi metodlardan foydalanish dars samaradorligini oshiradi.

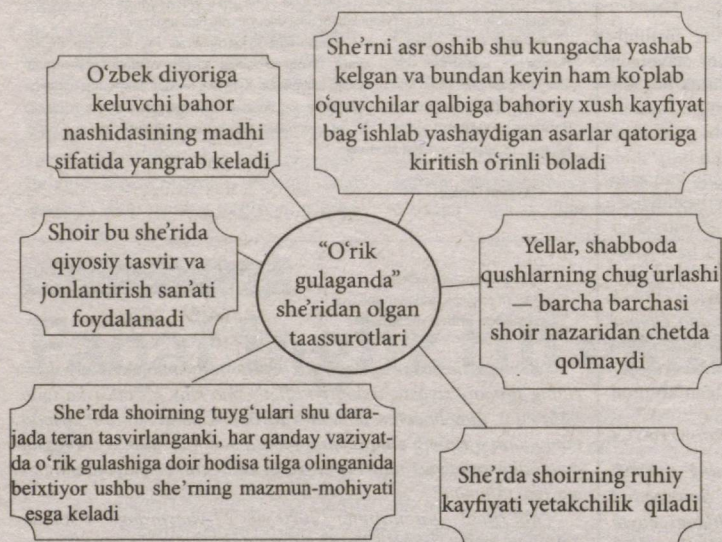
"Mos javobni toping". Bu metoddan foydalanishda o'quvchilar birinchi ustunchadagi sana va nomlar to'g'risiga ularga mos javobni yozishlari kerak bo'ladi.

1909-yil 12-dekabr	34 yoshida vafot etgan
Komila aya	Shoirning bobosi
1939-yil	Shoirning onasi
"Kimdir"	Ilk she'riy to'plami
"Ko'klam"	Birinchi she'ri
34 yil	H.Olimjonning turmush o'rtog'i, shoira
Azim bobo	O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasiga mas'ul kotib etib tayinlangan
Zulfiya	Hamid Olimjon tug'ilgan sana

DARS UCHUN KO'RGAZMA

Yangi mavzuni o'rganishda quyidagi metodlardan foydalansa bo'ladi. Bu darsda Hamid Olimjonning "O'rik gullaganda", "Chimyon esdaliklari" va g'azali o'rganiladi. (O'quvchilarga bu she'rlarni o'qib, namuna yod olib kelish topshiriq sifatida berilgan). "O'rik gullaganda" she'ri yuzasidan o'quvchilar bilan savol-javob qilinadi va quyidagi slayd ko'rsatiladi.

O'quvchilar "Chimyon esdaliklari" she'ri mazmun-mohiyatini qanchalar eslab qolishganini sinab ko'rish uchun "Begona so'z" usulini qo'llash maqsadga muvofiq. Ushbu usul slaydda beriladi. 5 ta so'z ko'rsatiladi, o'quvchilar guruh bilan maslahatlashib, qaysi so'z "Chimyon esdaliklari" she'ri uchun begona ekanligini aytadilar. Bu orqali o'quvchida she'rni umumlashtirish, farqlay olish va, eng asosiysi, test bilan ishlash ko'nikmasi hosil bo'ladi.

Keyingi g'azal o'quvchilar bilan birgalikda tahlil qilinadi. Tushunilishi qiyin bo'lgan so'zlar lug'ati slayd ko'rinishida o'quvchilarga ko'rsatiladi.

Butoq — daraxtning tanasidan yoki asosiy yo'g'on shoxlaridan tarmoqlanib chiqqan yon shox.

G'uncha (f-t) — hali ochilmagan, gulbarglari hali yozilmagan gul.

Bo'y — I. Kishi qomatining balandligi.

Bo'y — II. (f-t). Hid, is. Baytda shu ma'noda ishlatilgan.

Mast (f-t) — 1. Ichkilik ta'sirida mast bo'lish. 2 (Ko'chma). Qattiq ta'sirlanib, zavqlanib kayf qilgan, nash'aga cho'mgan.

Mustag'riq — (a. g'arq bo'lgan; o'yga tolgan; cho'mgan)

Lol (a) — Izza bo'lib, xijolatda qolib yoki mag'lubiyatdan gapirolmay

qolgan, tili tutilgan, mulzam, soqov.

Noravo (f-t) — ravo ko'rilmaydigan; munosib, loyiq hisoblanmaydigan, nomunosib.

Duval (sheva) — devor.

Bo'hton (a) — Birovni ayblash yoki qoralash maqsadida o'ylab chiqarilgan asossiz da'vo; tuhmat.

Raqib (a) — Sport o'inlari, tortishuv, munozaralarda qarama-qarshi tomon.

Rashk (f-t) — Yaxshi ko'rgan kishisini birovdan qizg'anish; kunchilik.

Qamol — qurshov, muhosara.

Visol(a) — vasl.

Uvol(a)—1. Ayb, gunoh. 2. Foydasiz yoki bevaqt yo'q bo'lish, yo'qolish.

Na bo'lg'ay bir nafas men ham yanog'ing uzra xol bo'lsam, Labing yaprog'idin tomganki, go'yo qatra bol bo'lsam.

(Ey yor, men ham bir nafas yanog'ing uzra xol bo'lib, labing yaproqlaridan tomgan bol bo'lishni istayman).

Butog'ingga qo'nib bulbul kabi xonish qilib tunlar, O'pib g'unchagani ochmoqliqqa tong chog'i shamol bo'lsam.

(Tunlari bulbul kabi shoxingga qo'nib, kuylashni, tong mahali g'unchalaringdan bo'sa olib, ochilmog'iga sabab bo'luvchi shamoldek esishni xohlayman).

Bo'yingni tarqatib olamni qilsam mast-u mustag'riq, O'zimning san'atimga so'ng o'zim hayratda lol bo'lsam.

(Bo'ylaringni olamga taratib, hammani unga g'arq qilib, mast qilsam-u, bu boradagi o'zimning san'atimga o'zim hayron-u lol bo'lsaydim).

Sening birla qolib bu mast-u lol olamda men yolg'iz, O'zimni ham topolmay, mayliga, oxir xayol bo'lsam.

(Ana shunday mast-u lol bo'lgan olamda sen bilan yolg'iz qolib, hatto o'zimni ham topolmasdan, oxir oqibat bir xayol kabi bo'lsaydim).

Agar bog'ingda gul bo'lmoq mening-chun noravo bo'lsa, Ki ming bor roziman qasringga, hattokim duval bo'lsam.

(Agar bog'ingda gul bo'lmoqlikka noloyiq sanalsam, juda bo'lmaganda qasringga devor bo'lishga ham ming marotaba rozi edim).

Boshim hech chiqmasa, mayli, malomat birla bo'htonidin, Raqiblar rashkiga ko'krak keray, mayli, qamol bo'lsam.

(El qilgan malomat-u bo'htonlardan hech boshim chiqmasa ham, raqiblar rashkiga ko'krak kerib, qamal bo'lishga ham roziman).

Kezib sahro-yu vodiylar yetishsam bir visolingga, Fido jonimni qildim yo'lingga, mayli, uvol bo'lsam.

(Agar sahrolarni, vodiylarni kezib visolingga yetishsam, yo'llaringda jonimni qurbon qilib, uvol bo'lsam ham mayli).

1. Asar janri	G'azal
2. Qo'fiyadosh so'zlar	Xol, bol, shamol, lol, xayol, duval, qamol, uvol.
3. Qo'fiyalanish tartibi	a-a, b-a, d-a va hokazo.
4. Radifi	Bo'lsam
5. Vazni	Hazaji musammami solim (Majoiylun, majoiylun, majoiylun, majoiylun V---- / V---- / V---- / V---- /)
6. Qo'llangan she'riy san'atlar	Mubolag'a, tashbeh, tanosib

Tarbiyada shunday gap bor: har bir ota-ona o'z farzandini o'zidan ko'chirma nusxa qilib tarbiyalashga urinadi.

Mutaxassis minbari

Yoshlar buzilib ketayaptimi?

Bugungi yoshlar haqida gapirmagan, ularni muhokama qilmagan, to'g'rirog'ini aytganda, ularga qarab tosh otmagan o'rta yosh va undan kattalar kam bo'lsa kerak.

Nimaga shunday, nega o'zimizning yoshlar bizga yoqmaydi, axir ularni o'zimiz, har birimiz o'z uyimizda tarbiya qilyapmiz-ku. Nimaga o'zimizdan nolimaymiz-da, yoshlardan nolimaymiz?

Hech bir bola dunyoga o'z bilimi bilan, o'z qonun-qoidasi, hatto o'z millati bilan kelmaydi. Aynan biz ularni shunday tarbiyalaymiz: o'zimizning ko'chirma nusxalarimizni tarbiyalaymiz-da, o'z tarbiya mahsulimizdan o'zimiz tinmay nolimaymiz.

Tarbiyada shunday gap bor: har bir ota-ona o'z farzandini o'zidan ko'chirma nusxa qilib tarbiyalashga urinadi. Ko'pincha hangoma va tarbiya "Men sening yoshingda, men uning yoshida, biz ularning yoshida...", deb boshlanadi.

Ammo uyd farzandimizga "mana buni bunday qil, mana buni unday qilma", deymiz-da, ko'chada, hatto o'z uyimizda ham o'zimiz hozirgina "bunday qilma" degan farzandimizdan oldida, u ko'rmagan payti, uni bilmaydi deb, unga aytgan gaplarimizning aksini qilamiz.

Bunday deyishimning sababi, bir paytlari, zamonaviy quloq solib, men ham zamonaviylashib, bolalarimga "Hozirgi paytda zamonaviy boshqa, mana buni bunday qilinglar...", deganimda bolalarimdan biri, "Dada, siz bizni shunday tarbiyalagansizki, endi siz aytganday qilolmaymiz", degan edi.

Ba'zi olimlar kabi yoshlar, to'g'rirog'i, hozirgi yoshlar "nazariyasi"ni yaratmoqchi emasman. Chunki har bir zamonning o'z o'sib kelayotgan avlodi va o'z yuqori avlodi bo'ladi. Ularning orasidagi muomala ham aynan SHU ZAMONGA mos holda kechadi va ziddiyatlardan xoli bo'lmaydi. Bu fikrni tushunish uchun albatta aynan mana shu xalq urf-odatlarini, tarbiyadagi tayanch nuqtalarini yaxshi bilish kerak. Bu bilan zamonadashlarim o'z xalqining urf-odatlarini bilmaydi, demoqchi emasman. Hammamiz buyuk o'zbek xalqi vakillarimiz va o'z xalqimizning urf-odatlarini yaxshi bilamiz. Shuning uchun urf-odatlar va ularning salbiy va ijobiy tomonlari haqida bir kattagina risola ham yozganman.

Ammo bugun atrofda bozor iqtisodiyoti qonun-qoidalari va talablari yoshlarni o'z siqoviga olib turgan bir payti, ularning har biri o'z zamonidan, raqobatli muhitda o'z ulushini ajratib olmoqchi bo'lib turgan bir zamonada "Kattalar gapirayotganda jim tur", "Nariga bor, hali bularni tushunishga yoshsan, hoy ahmoq, sen odam bo'lmaysan (bundan battarroqlarini ataylab keltirmayapman...)", deb turgan paytimiz, negadir o'zimizni aybdor qilmasdan kuni ertasiga mana shu yosh farzandimizni yo no'noqlikda, yo betgachoparlikda va boshqa salbiy tiyatlatir sohibi ekanlikda ayblay boshlaymiz.

Shu joyda aytib o'tayin, bolaning qulog'iga yetib borgan har bir so'z uning

miyasida umrbod qoladi, 2 yoshida yegan "narsulfazol"ni uning tanasi unutmaganidek, "Hoy eshshak, odam bo'lmaysan..." degan so'zlarni miyasi butun umr yodidan chiqarmaydi. Buning uchun uni gipnoz holatga keltirib "15 yoshingda falon kuni otang seni falon ishini qilganing uchun nima deb so'kkan edi", deb so'rasangiz to'liq oqizmay-tomizmay aytib berishi mumkinligini olimlar biladi. Shuni bilar ekansiz, bolangizni hech ham haqorat qilmang.

Hozirgi katta va o'rta avlodning hammasi sotsializmning, xususiy mulki yo'q yo'qsillar davrining farzandlari. Buni ham kamlik qilganday, bizning avlod tobe mamlakat avlodi. Biz adolatni Toshkentdan emas, Moskovdan kutib, tepamizdan DDT sepsa ham jini paxta terib katta bo'lgan avlod. Shuning uchun biror yangi chiqqan hokim "tush ariqqa, mana bu toshni ko'tarib turasan..." desa, shunday qilaveramiz. Uyimizni kelib trola bilan buzsa, o'z uyimizni himoya qilolmaymiz. Oliy Majlis aholiga qurol sotish erkinligini kun tartibiga qo'ysa, "bu kimga kerak, bizning xalq hali bunga o'rganmagan, bir-birini otib tashlaydi", deb hayjiramiz...

Katta avloddan gap boshlasak, ular "sovetlarni..." qo'riqlagan avlod. Ular "bepoyon Vatanni..." himoya qilganlar. 9-may g'alaba bayramini yoki xotira kunini, deb boshqalar bilan yoqa biyron talashamiz. Butun dunyo sovetlarning Afg'onistonga qilgan hujumini haligacha qoralaydi, ammo biz bu nohaqlikda majburan qatnashganlarni osmonga ko'taramiz. Ha, insonlar sifatida ular aybdor emas, ular majburan noqonuniy buyruqni bajargan. Xo'p, shunday ekan haqiqiy holatni tan olishni ham o'rganaylik, shundagina avlodlar orasidagi ziddiyatlarning ba'zilarini to'g'ri tushunishga yo'l topamiz. Shundagina o'z farzandlarimiz bizni ham to'g'ri tushuna boshlaydi. Ular ham raqobatli bu dunyoda o'z haq-huquqlarini ajratib ola boshlaydi. Bir tomondan kattalar gapirganda jim tur, desak. Ikkinchi tomondan, fermerlarimiz haqoratlanganda hamma aybni kattalarga, hokim-u amaldorlarga yuklasak-da, o'z bolamizni o'z haqqini talab qilishga o'rgatmagan bo'lsak, ana endi KIM AYBDOR, deb bir o'zimizdan ham so'raylik.

Katta avlod yoshlarni tarbiyalashda eski an'analar doirasidan endigina sal chetga chiqyapti. O'rta avlod esa kattalardan o'rganганиni, o'rganган ko'ngil o'rtansa qo'ymas, degancha yoshlarga o'zlari xohlamasa ham tiqishtirishini o'zlarini yamoyapti. Kichik avlod endigina o'z farzandlarini hayotga o'rgata boshladi. Bugungi kundagi 25, qolaversa 30 yoshdagilar hayot raqobatini o'z tanalarida sezdi, ish topolmay ovora bo'ldi, qaysidir davlatlarda kezib ham keldi. Ana endi o'z farzandlarining ham bunday

qiynalishining oldini olish uchun ularni, psixologlar tili bilan aytganda, "shafqatsiz" qilib tarbiyalashmoqda.

Hayot shafqatsiz va shafqatsizlik. Albatta, bu fikrimga qarshilar ko'p bo'ladi. Bu endi sizning o'zingizga havola. Bolangiz, nevarangiz qiynalsin desangiz ularni halim qilib tarbiyalayvering.

Har bir davr odamlariga jiddiy va atrofiicha ta'rif berish mumkin. Ular kimgadir yoqsa, albatta kimgadir yoqmaydi. Chunki o'zimizning haqiqiy basharamizni ko'rishni negadir yoqtirmaymiz. Mana shu joyda haqiqat achchiq bo'lishini yana bir bor eslatgim keladi. Axir, savdo-yu fermerlikni eplay olmagalar avlodi yoshlarga bu haqida aql o'rgata boshlagan payti ularning ikkalasini kuzatishdan maroqli narsa yo'q men psixolog uchun.

Shu joyda aytgim keladi, yoshlarimiz urinib-surinib, ko'p hollarda burnilari qonab o'z yo'llarini izlab keta boshladi. Ularning bu darajada qiynalishlariga kechagi kamida 25 zulmatga zoye ketgan yillar ham achinarli saboq bo'ldi. Buni tan olaylik.

Bugungi kunda ham yoshlarimizga qonunlarga itoat etishni o'rgatishdan ko'ra amaldorlarga itoat etishni tavsiya qilmoqchi bo'lamiz. Butun dunyo qonunlarga itoat etishini, qonunlar doirasida yashashni allaqachon o'zlariga QONUN qilib olganligini tushunishni xohlamaymiz. Tushuntira boshlasangiz, sovetlardan qolgan ko'nikmaga tayanib G'arbni yomonlay boshlaymiz. Demokratiyaga yetib kelmasimizdan ularning demokratiyasini haqorat qila boshlaymiz. Eng bo'lmaganda, hoy mana shu demokratiya degani o'zi nima ekan, bu zormandani ham bir ishlatib ko'raylik, demaymiz. Eng yomoni, bolalarimiz bu yo'nalishda fikrlay boshlasa, bu talablar bilan yashay boshlasa, hokim-u amaldorlarga tik qarab, "Qonunda bunday narsa yo'q, bor ishingni qil", desa, "Hoy bola, o'zingdan kattalar bilan bunday muomala qilma, biz musulmonlarmiz, sharqliklarmiz..." degan minglab iboralar bilan bolamizni himoya qilish o'rniqta (aslida himoya qilganday bo'lib) uni botqoqqa qarab yetaklaymiz.

Fikrlarim tushunarli bo'lishi uchun ba'zi misollarni keltiray. Mana, sovetlardan qolgan odat bo'yicha bolalarim 7 yoshda maktabga yetaklaymiz. Psixologlardan bu holatni ifodalashni so'rasangiz, aytishadi: butun dunyoda bolalarni 6, hatto 5 yoshdan maktabga berishadi. Chunki yetti yoshda bolaning "bunimachilik" — hamma narsani bu nima, deb so'rayverish davri allaqachon o'tgan bo'ladi. Navoiy bobomizning 5-6 yoshlarida minglab satrlarni yod bilganini eslamaymiz ham.

Maktablarda hali hamon bilim berish tartibi sinfdagi eng aqli sust bolaning me'yoriga qarab olib boriladi. U tushunmaguncha boshqalar burnini qashib o'tirishadi.

Aslida-chi, aslida aqli noqisroq bola bu sinfdagi ikki, kerak bo'lsa uch yil ham o'qiyversin, faqat uning bu o'qi-

shi uchun endi uning ota-onasi qisman TO'LAB qo'ysin.

Yana bir holat, sovetlarning ta'lim tizimi bolaga ko'proq bilim berishga asoslangan edi. Buning nimasi yomon deb aytishingiz mumkin. Yomoni shundaki, bugungi kunda ilmlarning ko'payib va ilgari ketishini inobatga olsangiz, bolaning kallasiga, u qanchalik Beruniy bo'lmasin, hamma ilmlarni solib to'ldirib bo'lmaydi. Bolaga ilm IZLASHNI o'rgatish kerak. Ayni shu yo'lni amerikalik va yaponiyaliklar XIX asr oxiri va XX asr boshlarida tanlashdi va aynan mana shu sabablarga orqali butun jahonda bu yo'nalishda ilgari ketishdi.

Bundan ming yildan ko'proq ilgari bir olim, bola ko'za emas uning kallasini bilimlar bilan to'ldirsangiz, u bir sham, uni yoqib yuboring, u o'zi ilm izlashni o'rgansin, degan edi.

Men ham shularni inobatga olib bir vaqtlar bir o'rtlik yozgan edim:

*Bolamga berdim-u ilimim borini,
Ko'rdim-ku u bilar menda borini,
Ilmi izlashni o'rgatdim shunda,
U ortda qoldirdi ustozlarini.*

Bugungi kun xulosalaridan yana biri, biz 100 va undan ko'proq yillar qaramlikda o'sdik, tobelikda kun ko'rdik, adolatni zolimlardan, bosqinchilardan kutdik. Ruhimizga tobelik singib ulgurdi. Endi oyoqqa turar vaqti keldi, endi o'zlikka qarab tik boqish va boqishgina emas, o'zlikka borish vaqti keldi. Shuning uchun bolalarimizni, rus tilidan kirib kelgan so'z bilan aytganda, aristokrat ruhida, o'z tilimiz bilan aytganda KIBORLAR qilib tarbiyalash vaqti keldi.

Men bundan 10, hatto 15 yillar oldin bolalarimizni kiborlar qilib tarbiyalaylik, degan ruhda va sarlavhada maqola yozdim, hech bir gazeta va jurnal bosmadi. Axir biz turkiylar, turkiylar orasidagi o'zbeklar har doim o'ta kiborlar bo'lganmiz-ku, buni unutmaylik, yodimizga keltiraylik, oyoqqa turaylik. Axir "hoy ..., odam bo'maysan, kattalarning oldida jim tur..." va boshqa shu qabildagi so'z va iboralarni bolalarimizning ruhiga singdiraversak, kelajagimiz yo'q. Tashqarida XXI asr, ma'lumotlar asri, bilimlar asri, raqobat asri, bilim va yangiliklarni topish va undan faqat foydalanish emas, ularni yaratish asri. Qachongacha hammaning chaynab tashlagani qo'limizga tushsa teshik tanga topgan tentakday iljayib-quvonib yashaymiz.

Faqat o'tmishi va ulug' bobolari bilan maqtanib yashagan xalq johil va savodsiz bo'lishini anglab yetaylik. O'sha bobolarga munosib bo'lish uchun o'sha bobolarning etigidan aylashgana emas, ularning, ramziy qilib aytganda, yelkalariga chiqish kerak-ku.

Bolalarimiz tarbiyasi mana shu prinsiplarga tayansa, mana shu orzularga asoslansa, albatta kelajagimiz buyuk bo'ladi.

Mahmud YO'LDOSHEV,
Iste'fodagi polkovnik,
O'zbekiston Qurolli Kuchlari
akademiyasi o'qituvchisi,
psixologiya fanlari nomzodi,
TDYU talabasi

So'z tarixi — o'z tariximiz

Tarix bo'laklari bugunimizni shakllantiradi

Yangi yil kunlari ota shahrimga bordim. Qor aralash loy ko'chalarda kezib yurganimda, ming marta ko'z oldimda turgan bir manzaraga birinchi marotaba boshqacha qaradim. O'zimcha fanga bosh suqib, har yerdan tizimlilik, ilmiy tahlil, ilmiy xulosa qidirib o'rganib qolibman, shekilli, oddiy ko'cha manzarasini tahlil g'alviridan o'tkazdim. Bu tahlilni sizlar bilan o'rtoqlashmoqchiman.

E'tiboringizni qaratmoqchi bo'lganim birinchi narsa — buzilib ketgan asfalt ko'cha. "Yo'llarimiz yomon", "yo'llarga e'tibor yo'q", deb tanqid qilmoqchimasman. Shunchaki, inson yo'llar qurib boradi, tabiat bu yo'llarni buzib boradi, demoqchiman. Inson har qancha yo'l qurmasin, o'zidan iz qoldirmasin, bu izlar sekinlik bilan tabiat tomonidan yo'q qilib boriladi.

Suratning chap tomonida sovet davrida o'tkazilgan elektr simlari va konteyner turibdi. Sovet davri izlari kompozitsiyaning bir tomonida — chapda joylashib qolgani qiziq. O'ng tomonida — bugungi kun izlari, yangi qurilayotgan binolar, yangi mashina va eski traktor qoldig'i. Eng yuqorida tabiatning buyukligiga ishora qilganday sochi oq Allayoron cho'qqisi qad ko'tarib turibdi. Markazda tabiatdan ham, tarix izlaridan ham kichik odamlar elas-elas ko'zga tashlanadi.

Yuqoridagi tavsifim biroq badiiy-lashib ketdi. Lekin aslida bunda o'zaroq ilmiy tahlil bor: bitta rasmda bugunimizdan bir lavha aks etyapti va bu aks etgan bugunimiz bir necha tarixiy plastlardan iborat: sovet davriga oid traktor, simyog'och, mustaqillik davriga oid mashina va binolar.

E'tibor berib qarasangiz, butun hayotimiz tarixiy xotira siniqlari qurshovida kechadi. Deylik, poytaxt Toshkent ko'chalarida aylansangiz, XVI asrga oid madrasa, keyingi asrlarda qad ko'targan Chorus bozori, sovet davrida bunyod etilgan ko'p qavatli uylar, "Chorus" mehmonxonasi, mustaqillik davri yodgorligi bo'lmish masjid bir joyda yumalanib turganini ko'rasiz. Shunday qilib, biz yashab turgan shaharlar, qishloqlar tarixiy plastlardan iborat: zam-onalar o'zgaradi, lekin eski davrlarga oid binolar saqlanib qoladi, biz ulardan foydalanishda davom etamiz, o'tmishning bir bo'lagida yashayotganimizga, ishlayotganimizga e'tibor ham bermaymiz. Aslida, tarix biz o'ylagandan ko'ra bizga yaqinroq.

Gapni juda uzoqdan boshladim. Aytmoqchi bo'lganim — tarix butun hayotimizda, ham atrofimizni o'rab turgan moddiy predmetlarda, ham ma'naviy

madaniyatimizda aks etadi. Binolarni gaplashib oldik. Endi ongga e'tibor qaratsak.

Tug'ilganimizda ongimiz oq qog'ozdan toza bo'ladi. Hayotimiz davomida bu bo'shliqni to'ldirib, bilim olib, ko'nikmalarni, madaniy amaliyotlarni shakllantirib boramiz. Shu bilimlar hisobidan shaxsiyatimiz, xarakterimiz, dunyoqarashimiz shakllanadi. Bu, o'z navbatida, kasbiy faoliyatimiz, odamlar bilan munosabatimizda aks etadi.

Yana o'zimdagi misol keltiraman. Maktabga 90-yillarning boshida bor-ganman. Sovet davlati qulagan, lekin O'zbekiston hali o'z mafkurasini ishlab chiqmagan, darsliklarini chop etmagan, ta'lim tizimini isloh qilmagan (ya'ni butun mamlakat o'tmish bilan yashayotgan) payt. To'rtinchi sinfgacha sovet darsliklari asosida o'qitilganmiz. Leninni, Stalinni buyuk deb o'qitishgan. Ora-orada Amir Temur yoki Mirzo Ulug'bek haqida dars o'tilardi — u payti hali kitoblar kamligi uchun o'qituvchi gazetalaridan o'qib berardi. Shunday qilib, bir paytning o'zida ikki davrning mafkurasini miyamizga quyilgan. To'g'ri, keyinchalik ulg'ayib, guruchni kurmakdan ajratib, o'z xulosalarimni qilganman. Lekin tarixiy plastlar faqat tarix darsidagina aks etmaydi: kiygan kiyimimiz, yegan ovqatimiz, gapirgan gapimizda o'tmish bilan yuzlashamiz.

Ongimizdagi o'tmish plastlarini aniqlashtirib olishimiz, nima qayerdan il-dizlanishini yaxshilab tushunib olishimiz zarur, deb o'ylayman. Buni bilmasak, aslida, bobolar merosi bo'lmagan narsaga ham "bobolar merosi, uni saqlashimiz kerak" deb yopishib olamiz. Ba'zan il-dizlar biz o'ylaganday teran bo'lmasa-chi? Uzoq o'tmishga borib taqaluvchi qadriyat deb o'ylaganimiz kecha qaysidir amaldorning injiqligi tufayli paydo bo'lgan bo'lsa-chi? Keling, bir-ikkita shunaqa misolni ko'rib chiqamiz.

Osh va shakarob

Osh — o'zbekning eng sevimli taomi. Nima yeyishni bilmaganda osh yeymiz.

Har hafta hech yo'q bir marta uyda osh qilamiz.

Osh juda uzoq o'tmishga borib taqaladigan taom hisoblanadi. Ko'pchilik uchun u milliylik, milliy oshxona, milliy qadriyatlar ramziga aylanib qolgan. Lekin oshning ko'pgina retseptlari oxirgi 60–70 yilda sovet davri oshpazlari tomonidan ishlab chiqilgan. Oddiygina shakarob (achchiq-chuchukni olaylik. U ham sovet davrida paydo bo'lgan gazak (bunday xulosaga kelishimizga sabab — undan oldin pomidor yo'q edi). Bugun biz oshni shakarobsiz tasavvur qilolmaymiz. O'tmishda esa osh usiz yeyilgan.

Paxta gulli piyola

Milliylik bilan assotsiatsiya uyg'otadigan yana bir atribut — paxta gulli tushirilgan choynak-piyola. Bu choynak-piyola dizayni o'tgan asrning 60-yillarida ishlab chiqilgan.

60-yillarda musulmon davlatlarida o'ziga xos uyg'onish boshlangan. Diniy va milliy o'zlikni aniqlash, qadriyatlarini tiklash harakati avj olgan. Bu harakat O'rta Osiyo respublikalariga ham yoyilishidan cho'chigan sovet rahbariyati "musulmonchilik" va "milliylik"ning "o'ziga xos va o'ziga mos" yo'lini ishlab chiqishga bel bog'lagan. Bu ishlanmalar natijasi o'laroq Samarqandda mana shu choynak-piyola dizayni ishlab chiqilgan: u ham musulmon madaniyati naqshlarini eslatar, ham O'zbekistonning milliy boyligi hisoblan-mish paxtani aks ettirar edi.

Muqanna, Manguberdi, Temur Malik va boshqalar

SSSRgacha bo'lgan an'anaviy musulmon tarixchiligidagi o'tmish islomiy qadriyatlar prizmasi orqali tushunilgan. Bu matnlarni o'qisangiz, "buyuk bobolar", "milliy ozodlik harakati", "milliy qadriyatlar" kabi tushunchalarni uchratmaysiz. O'tmish tarixchilari musulmon olamiga bir butun deb qaragan va arab, turk, fors, mo'g'ul — barini yagona madaniy muhitda ko'rgan. Millatlarga bo'linish, o'tmish xalqlarini "buyuk ajdodlar" deyish bo'lma-

gan. Ajdodlik konkret odam uchun konkret shajara asosida aniqlangan.

1920-yillarida O'zbekiston SSR tashkil topgach, aynan shu geografik hududga oid tarixiy faktlar olinib, shu asosda "milliy tarix" ishlab chiqilgan. Bu tarixga kiritilgan shaxslar "Boshqa omillar, deylik, o'zbeklar O'zbekistondan tashqarida yashashi yoki ayrim ajdod qabilalar boshqa geografik mintaqadan kelgani e'tiborga olinmagan.

40-yillarda yana jiddiy o'zgarishlar bo'lgan. Ikkinchi jahon urushi boshlangan edi. Xalqni g'alabaga ilhomlantirish uchun o'tmishdan qahramonlar qidirilgan. Tarixiy raqiblardan Chingizxon tanlangan: u ham Gitler singari beshafqat va qudratli edi. Chingizxon bosqini va unga qarshi kurashgan qahramonlar haqidagi kitoblarni aynan shu davrda yozilgani be-jiz emas: Vasilii Yanning "Chingizxon" (1939), "Botu" (1942) romanlari, Maqshud Shayxzodaning "Jaloliddin Manguberdi" dramasi (1944), Mirkarim Osimning "O'tror" qissasi (1941), Sadriddin Ayni-ni "Qahramoni xalqi tojik Temur Malik" kitobi (1944). Boshqa sanalarga e'tibor qaratsangiz, o'tmishdagi "milliy ozodlik kurashi" haqidagi asarlar bevosita Ikkinchi jahon urushi bilan bog'lanib yozilganini ko'rasiz. Deylik, Hamid Olimjonning "Muqanna" dramasi.

O'tmish qahramonlari shu tariqa qo'lyozmalardan olib chiqilib, bugungi kun odamlarining onglariga singdirildi. Buning aslida yomon tarafi yo'q — ajdodlarni eslash xayrli ish. Lekin bunga zamona kontekstida qaraydigan bo'lsak, bu qahramonlarning shaxsiyatiga ham "qalam tekkan"ni aytish joiz. Zamona zayli bilan uzoq o'tmishda o'tib ketgan, boylik talashgan odamlar "ulug' vatanparvar", chinakam fidoyilar "xalq dushmani" bo'lib ketdi. Bunday "tahrir" tarixga bo'lgan munosabatimizga, uni qanday tushunishimizga ta'sir ko'rsatadi, demakki, o'tmishga xolis baho berishga to'sinlik qiladi.

Har kuni sevib ichadigan ichimligimiz — choy O'rta Osiyoga XVII asrda kirib kelgan. Navoiy, Temur, Ulug'bek choy ichishmagan. Ya'ni u bizga XVII–XVIII asr madaniy plastidan meros. Bundan qadimiyroq va yangiroq taomlar bugungi dasturxonimizni bezab turadi — ming yildan beri pishiriladigan non, bir necha asr oldin paydo bo'lgan taomlar sovet davri oshxonasi bilan qorishib ketadi. Aqlimizda ham plastlar bor — uzoq o'tmishdan qolgan madaniy ko'nikmalar (masalan, "assalomu alaykum" deb so'rashish) SSSR (ko'p qavatli uylarda yashash, "yevropacha" kiyinish) va mustaqillik madaniyati (to'ylarda love story qo'yish) bilan qorishib, bugungi madaniy qiyofamizni hosil qiladi. Vaqti kelib bu ko'nikmalarning ayrimlari ilbizdan uzilib, "azaliy" odat sifatida qabul qilina boshlansa, ajablanmayman. "Qadriyatlar urushi" kelib chiqmasligi uchun tarixiy plastlarni ajratib olish, yaxshi farqlash lozim.

Bugunimiz esa, aslida, tarix bo'laklaridan iborat. Bugunimiz tarixga o'ylaganimizdan ko'ra yaqinroq, bog'liqroq: har kuni o'tmish bo'laklari bo'lmish binolarda o'tirib, o'tmish bo'laklari bo'lmish fikrlarni aqlimizdan o'tkazamiz. Bugun o'tmishdan shakllanadi.

Eldor ASANOV

Maktabda olingan bilim insonning kelgusi hayot yo'lini belgilaydi. Ko'pchilik bilimni baho bilan o'lchaydi. Ammo baho bilimni belgilovchi aniq mezon emas.

"5" ni tejaydiganlar bor!

U o'quvchilarni faollikka undovchi, rag'batlantiruvchi vosita, xolos. Har bir o'qituvchining o'z ish usuli, baholash metodi bor. Qaysidir o'qituvchi uchun baho bu rag'bat yoki o'quvchini 45 daqiqa ushlab turish vositasi. Shundanmi, bir sinfdan ikkinchi sinfga o'tgan bolaning bahosida keskin o'zgarish yaqqol namoyon bo'ladi. Yana pedagoglar orasida bahoni nisbatan yuqoriroq qo'yuvchi yoki o'quvchining bilim darajasi talabga javob bersa-da, "5" ni tejaydiganlari bor. Bu usullarning qaysi biri to'g'riligi esa doim bahstlab mavzu bo'lib kelgan. O'quvchilarning bilim va malakasini umumiy ravishda tahlil qilish mamlakatdagi ta'lim sifati darajasini belgilaydi. Shu maqsadda o'quvchilarning davomida har bir ta'lim muassasasida ichki va tashqi monitoring o'tkazib boriladi. Uning natijasiga ko'ra eng namunalik maktablar ketma-ketligi, o'qituvchilar salohiyati va o'quvchilarning o'zlashtirish darajasi aniqlanadi. Bu jarayon ta'lim taraqqiyotini belgilovchi muhim mezon bo'lgani uchun Xalq ta'limi vazirligi va Ta'lim sifatini nazorat qilish davlat inspeksiyasi tashabbusi bilan umumiy o'rta ta'lim maktabi o'quvchilari bilimni baholash bo'yicha xalqaro dasturlarni amaliyotga joriy etish maqsadida ilk qadamlar tashlandi.

PISA testi o'rtacha o'qiydigan o'quvchini ham fikrlashga aylandi. O'quvchi mantiqiy fikrlashga, o'ylashga yoki hayotga bog'lab matematik masalani yechishga harakat qiladi.

Qiziriq tumanidagi 14-maktabda matematika va informatika o'qituvchilari 7 nafar. Har yili maktabimizda "Matematika va informatika" fan oyligi mazmunli o'tkaziladi.

Bu yil ham fan bo'yicha to'garaklar, fakultativ mashg'ulotlar, o'quvchilarning darsdan tashqari olib boradigan mashg'ulotlari kuzatildi va tajribalari bo'yicha amalga oshirayotgan ishlarining taqdimoti o'tkazildi. Matematikaga bag'ishlangan bayram va kechalar bilan bog'liq devoriy gazetalar chiqarildi. Ilg'or o'qituvchilarning dars ishlanmalari, test topshiriqlari va nazorat ishlari o'plamlari, buyuk matematik olimlar faoliyatiga bag'ishlab bukletlar tayyorlandi.

O'rol ALLANAZAROV,
Dilnoza XOLIJOROVA,
Qiziriq tumanidagi
14-maktab o'qituvchilari

Qo'g'irchoq — jonsiz tarbiyachi

Bolaning jismonan sog'lom, dunyoqarashi keng, yuksak ma'naviy fazilatlariga ega bo'lib ulg'ayishida o'yinchoq va qo'g'irchoqlarning ahamiyati katta. Umumta'lim maktablarida texnologiya ta'limi darslarida qizlarga gazlama qoldiqdaridan qo'g'irchoqlarga ko'ylak tikishni o'rgatish bilan qo'g'irchoq tayyorlash ham o'rgatiladi.

Mutaxassislarning fikricha, Afrikadagi ba'zi qabilalarda o'yinchoq bola uchun nafaqat ovunchoq, balki uning jismoniy va ma'naviy kamoloti, asab faoliyati, tafakkuring shakllanishiga ham katta ta'sir ko'rsatadi. Shu bois o'yinchoqlarning nafisligi, ekologik toza mahsulotdan tayyorlangani, ma'naviy jihatlariga alohida e'tibor qaratish lozim.

Har bir xalqning qo'g'irchoqlar bilan bog'liq udumlari bor.

Ustalarimiz yaratgan "Bar-chinoy", "Xorazm go'zali", "Yetti go'zal" kabi qo'g'irchoqlar, avvalo, yuqori sifati, milliy urf-odatlariga, qadriyatlarimizga hurmat ruhida tarbiyalashga xizmat qilishi bilan ahamiyatlidir. Bolalar qalbida ezgulik va saxiylik tuyg'ularini shakllantirish uchun ularga o'z milliy qo'g'irchoqlarimizni sovg'a qilaylik.

Aziza NARZULLAYEVA,
Chilonzor tumanidagi
4-IDUMI texnologiya fani
o'qituvchisi

Farzandlarimizni kitob bilan oshno qilaylik

Kitob eng yaxshi hamroh. Uni o'ziga do'st tutgan insonning ma'naviyati yuksak, kelajagi porloq bo'ladi. Ko'pincha kitobni necha yoshdan boshlab o'qish kerak, degan savolga duch kelamiz.

Ajodlarimiz hayotiga nazar salsak, hazrat Navoiy 4-5 yoshida savod chiqarib, o'z davrining mashhur asarlarini shu yoshdan bemalol mutolaa qila olgan. Uning kitob bilan barvaqt oshno tutinishida oilaviy muhitning o'rni katta bo'lgan, albatta.

ganlarimizning mazmunini so'zlab berish, asar esimizda qilishi uchun xizmat qilardi.

1-sinflarni qabul qilar ekanman, ota-onalarga birinchi navbatda farzandiga ertak kitob sovg'a qilishlarini ta'kidlayman. Savodlari chiqqach, o'quvchilarni bilan birga sinf kutubxonasi tashkil qilaman. Bu sinfdan tashqari o'qish darslariga manba bo'lib xizmat qiladi.

Hozirgi 4-sinf o'quvchilarning barchasining o'z kutubxonasi bor. Sinfdan tashqari o'qish darslarida bolalar bilan o'qigan asarlari yuzasidan subhatlar, insho, rasmlar tanlovi o'tkazib turaman. Suhbat, savol-javob o'quvchilarning og'zaki nutqini rivojlantirsa, insholar yozma nutqini o'stiradi.

Insho orqali o'qituvchi nafaqat o'quvchining badiiy asar yuzasidan bildirgan fikr-mulohazalari, balki uning savodxonlik darajasi, husnixati, so'zlamini o'z o'rnida qo'llash qobiliyatiga baho beradi.

O'quvchilar o'rtasida kitobga qiziqishni kuchaytirish maqsadida ota-ona va o'qituvchi o'zaro hamkorlikni yo'lga qo'yishi zarur. Buning uchun oilaviy kutubxona bo'lishi kerak, albatta. Bola o'rtog'i bilan o'zaro kitob almashib

o'qisa, do'stona munosabat bilan mustahkamlanadi.

Kitob bolaga ona Vatanga mehr-muhabbatni, ota-onaga hurmatni, do'stga vafodorlikni, xullas, barcha ezguliklarni o'rgatadi. Shunday ekan, farzandlarimizni kitob bilan oshno qilaylik.

Lobar SULTONOVA,
Qibray tumanidagi
32-maktab o'qituvchisi

Bolalar o'z-o'zidan kitobga muhabbat qo'yamaydi. Shuningdek, o'z-o'zidan kitobxon ham bo'lib qolmaydi. Bunda ota-onaning va o'qituvchilarning o'rni katta.

Adabiyot darslarida bizga ustozimiz kichik yondaf-tarcha tuttirar edi. Ushbu daftarchaga har kim o'zi o'qigan hikoya, she'r, qissa, romanlar nomini, qisqacha mazmuni, asar qahramonlarining ismlarini yozib borar, bu esa o'qi-

Besh tashabbus

To'garaklarimiz o'zini oqladi

Yoshlar ta'lim-tarbiyasi — bugungi kunning eng dolzarb masalasiga aylangan. Xususan, davlatimiz rahbarining shaxsiy tashabbusiga ko'ra yoshlar ma'naviyatini yuksaltirish va ularning bo'sh vaqtlarini mazmunli tashkil etish bo'yicha 5 muhim tashabbus ishlab chiqildi.

Bu hozirga kelib maktablarda umum-milliy harakatga aylandi. Besh tashabbus doirasida o'quvchilarni to'garaklarga jalb qilish foizi ancha o'sdi.

Sirdaryo viloyati Shirin shahridagi 2-umumta'lim maktabida hozirgi kunda 807 nafar o'quvchi bo'lib, ularga 57 nafar tajribali va mahoratli pedagoglar ta'lim bermoqda. Ta'lim muassasamizda bilim olayotgan o'quvchilar fan olimpiadalarida faolligi, sport musobaqalarida peshqadamligi bilan ajralib turadi. Shu kunga qadar maktabimizda turli fan va sport yo'nalishlari bo'yicha 55 ta to'garak tashkil etilgan bo'lib, ulardan 45 tasi fanga, 7 tasi sport va 3 tasi kasbga yo'naltirilgan. Besh muhim

tashabbus doirasida esa 15 ta to'garak faoliyati yo'lga qo'yildi. Ushbu to'garaklarga 550 nafardan ortiq o'quvchi jalb etildi.

Yoshlarning musiqa, rassomlik, adabiyot, teatr va san'atning boshqa turlariga qiziqishini oshirish va iste'dodlarini yuzaga chiqarish uchun birinchi tashabbus doirasida "Yosh musavvir", "Iste'dod", "Boychechak teatri", "Doira" kabi to'garaklar faoliyat yurita boshladi. Bundan tashqari, bolalarni jismonan chinqitirish, sport sohasidagi qobiliyatini namoyon qilishi uchun imkon darajasida yaxshi sharoit yaratishga harakat qildik va bu yo'nalish doirasida "Voleybol", "Basketbol", "Gimnastika", "Stol tennis", "Fut-

bol", "Shaxmat" kabi to'garaklarni o'quvchilar ixtiyoriga topshirdik. Quvonarlisi, harakatlarimiz besamar ketmadi. O'quvchilarning sportning turli yo'nalishlarida yuqori maralarni qo'lga kiritdi. Masalan, 6-sinf o'quvchisi Bahrom Anorqulov yengil atletika bo'yicha O'zbekiston chempioni bo'ldi.

Yoshlar kompyuter va axborot texnologiyalarini o'rganishi va undan oqilona foydalanishlari uchun "Yosh dasturchi" va "Kompyuter savodxonligi" kabi to'garaklar tashkil etilgan. Bundan tashqari, kitobxonlikni keng targ'ib qilish, kitobsevar yoshlarni yanada ko'paytirish uchun to'rtinchi tashabbus doirasida "Yosh kitobxon" va "Kitob shifokori" to'garaklari faoliyat olib borib. Qolaversa, "Mohir qo'llar" va "Qandolatchilik" to'garaklari ham qizlarimizga manzur bo'ldi.

Bir so'z bilan aytganda, besh tashabbus xalqimiz, ayniqsa, maktabimiz yoshlari tomonidan katta qiziqish bilan kutib olindi va bu o'quvchilarning yuksak maralar sari boshlanmoqda. 10-sinf o'quvchisi Azizbek Yusupov "Yosh dasturchi" to'garagining faol a'zosi bo'lib, shaharda o'tkazilgan "Yosh dasturchi" ko'rik-tanlovining "Eng yaxshi mobil ilova" nominatsiyasida birinchi o'ringa qo'lga kiritdi. Shuningdek, "Sirdaryo bilimdoni" ko'rik-tanlovining Shirin shahar bo'sqichida 11-sinf o'quvchisi Madina Abdurahmonova ona tili va adabiyot fanidan, 10-sinf o'quvchisi Azizbek Yusupov geografiya fanidan 1-o'rinni egalladi.

Yaqinda 5 muhim tashabbus ijrosini ta'minlash maqsadida maktabimizning fidoyi ustozlari va to'garak a'zolari tomonidan "Kelajak bugundan boshlanadi" shiori ostida katta festival tashkil etildi. Unda o'quvchilar to'garaklar hayotidan lavhalar ko'rsatib berdi.

Jamoliddin JUMANAZAROV,
Shirin tumanidagi 2-maktab direktori

Asliyotdan tarjima

Dunyoning eng g'amgin hikoyasi

Biz siz bilan dunyodagi eng chiroyli qiz haqida suhbatlashamiz. Na Kleopatra, na Turkan Shuroy go'zallik borasida unga teng keladi. U tengsiz! Ha, dunyoda asli har bir narsa mo'jiza. Yaratganning yaratig'lari o'lchovsiz, qiymatsizdir.

Kichik chang zarrasidan falakdagi somon yo'ligacha, kapalak qanotidan anjirning yaprog'igacha, havodagi qora bulutdan suv tomchisigacha adoqsis sirlarga ko'milgan. Faqat uni hamma ham ilg'ayvermaydi, o'z vaqtida payqamaydi. Chunki odamlarning bari ham tafakkur qila olmaydi, shuning uchun ham milliardlab odamlar go'zallikning qadriga yetmaydi. Dunyoda idrok etilmagan mo'jizalar ko'p va xo'p.

1990-yili Ko'tahiyanning tog'li bir qishlog'ida bir qiz tug'iladi. Unga Laylo deb ism qo'yishadi. U dunyoning eng chiroyli qizi bo'lib ulg'aydi. Dunyodagi eng go'zal qiz...

Laylo o'n yetti yosh. Ko'zlari, burni, dudoqlari, barmoqlari va, eng muhimi ozod ruhi tengsiz anglanmagan sirdir. Bir gap bilan aytganda qusuri yo'q qiz. U har narsaga javob, hatto injiq bir o'qituvchining hech kim topa olmaydigan ko'ngil kaliti ham. Ammo dunyoning mo'jizasi ekanligini, eng chiroyli qizligini na o'zi biladi, na boshqalar. Anglanmagan go'zallik esa bizning jamiyatda sira qadrlanmaydi. Ha shunaqa, odamlar o'ziga boshqalarning ko'zi bilan baho berishga ko'nikip qolgan! Agar birorta odam qizni chin qalbdan seva olganda edi, u darhaqiqat tengsiz mo'jiza ekanligini anglab yetardi. Chin muhabbatgina uni o'ziga tanitardi, ammo...

Layloni hamma oddiy qiz deb bil, unga hech kim shu mahalgacha sevgi izhor qilishga jur'at qilolmagan. Qishloqdoshlari nazdida u mo'jiza emas, shunchaki oddiy tog' qizi edi. Ko'pchilik qatori...

Laylo har kuni ertalab tog' etagidagi hovlisida, tonggi tuman ichra yurganida, xuddi bulutlar aro uchib yurgan farishtaday ko'rinar. Dunyoning eng chiroyli manzarasi shummasi, axir?! U osmonga uzangan azamat tog'lar bo'yidan kichkina, nozik qadamlar bilan odimlar va zarif, oydin va xushchaqchaq bir timsolga, yulduzning bir bo'lagiga aylangan.

Laylo bugun ham maymunjon terigani chiqdi va munis bir qo'shig'ini xirgoyi qila boshladi. Shunda o'yladimki, uning ovozi dunyodagi eng yoqimli kuydan ham yoqimliroq ekan. Bola kulgisini kabi shirin va beg'ubor, yaproqlar sirlashuvi, majnuntol novdalarining bir-biri bilan shivirlashgani kabi nozik, gullar o'zaro hasbi hol qilgani, chechaklar bilan pichirlashgani kabi sohir edi. Uning ovozi yuzidan nur taralib turgan buvining tabassumi kabi ulug'vor va umidli edi.

Laylo qo'shiq kuylayotgan payt, tog' yo'lida bir o'ktam yigitchaning ulovi buzilib qoldi. U har tarafga ko'mak ilinjida tikilib uzoq kutdi, ammo imdod bo'lmadi. Aksiga olib yo'ldan birorta mashina ham o'tmasdi. Shunda u tog' adog'idagi qishloqqa borib odamlaridan yordam so'ramasa bo'lmagligini o'yladi va qo'llarini cho'ntagiga solganicha asta-sekin pastga enib kelaverdi.

Dunyoning eng tez buziladigan mashinasi yana unga pand bergan va egasini yarim yo'lda qiyn vaziyatda qoldirgandi. Hozir yigitchaning butun xayoli qanday bo'lmasin biror quvliroq mashina ustasini qidirib topishda edi. Bu o'y uning ayni soniyalarda eng katta orzusiga aylanib ulgurandi. Shunda yigitchaning qulog'iga Layloning qo'shig'i eshitilib qoldi. Boshida qush ovozi deb o'yladi. Bulbulmi, kanareykami, chumchuqmi, qumrimi... Yigitcha qush ovozini farqlay olmasdi. Bu borada u juda quvlsizligi ham rost. Ammo odamning ovozi bilan qushning sayrashini farqlay olish darajasidagi farosati bor. Yigitchani negadir bu ovoz ikkilantirib qo'ydi. Diqqat bilan tinglagach aniq qizning ovozi, degan qarorga keldi. So'ng sehrilanganday tebranib yo'l chekkasiga chiqdi-da, butun vujudi bilan qizning kuylashiga quloq osdi. Eshitdi, eshitdi, eshitaverdi. Qiz ham betakror xonishdan to'xtamadi. Ha, yigitchaning bitta emas, har ikki qulog'ining omadi bor ekan, ular dunyodagi eng munis ovozga sozlangandi.

Yigitchaning qalbi nurga to'lib borardi. Dunyodagi eng baxtli va omadli yurak ham uniki edi. Shuning uchun ham yuragi toshib tobora ko'ksiga sig'may, kengayib ketmoqda. U tinglagani sayin ko'tarilib borayotgan tanasini his qilib turardi. Yigitchaning yuragi endi avvalgiday kichkina emas edi. Ammo Laylo sevgisiga munosib bo'lmoq uchun kamida havo shariday yurak kerak. Yigitchaning bundan xabari bo'lmasa-da, yurak qurg'ur buni payqanday kattalashib borardi.

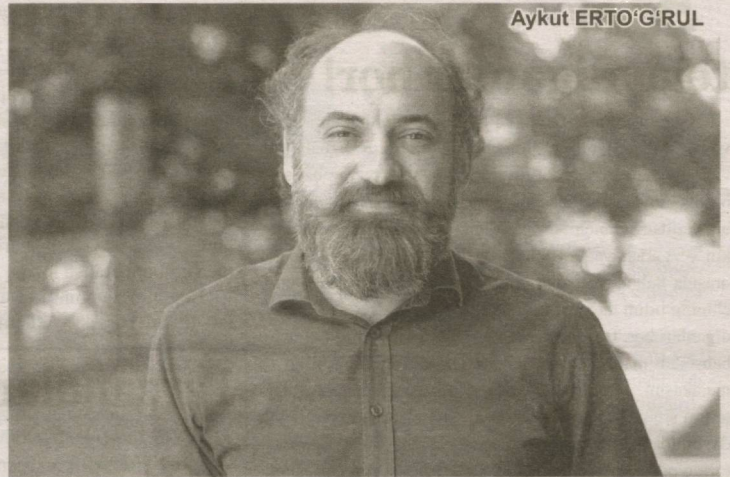
Ha, sizga uning ismini aytilish esimdand chiqibdi... To'xtang, uning otini nima ham qilasiz? Birpas o'tib uning nomi kerak bo'lmay qoladi.

U yana biroz Layloning ovozi ni tinglasa, ko'ksi havo shari kabi kengayib, yerdan ko'tarib ketardi. Faqat yana ozgina mast bo'lib tinglasa bo'lgani... Ammo unday bo'lmadi, ko'ksida nimadir kengayib borayotganidan qo'rqib ketdi. To'satdan emas, aslida, jasorat yetishmadi. U kattalashib borayotgan yurakdan dahshatga tushgandi. Yigitcha tez-tez qadam tashlab ovoz kelayotgan tomondan nari ketdi, qo'rquv ustun kelib qishloq tomon yugura boshladi.

"To'xtasang-chi, jinni?!" Ammo u bizni eshitmaydi, tog'ga emas, sehri ohangga emas, dunyodagi eng go'zal qiz Layloga emas, to'g'ri qishloqqa ketardi. G'irt ahmoq-a? Nima qilsa ham, shu ovozdun uzoqlashishga tirishdi. Agar shu ketishda hovliqqancha chopib ketaversa tog'ning biror qiyaligida oyog'i toyib yiqilib tushishi ham hech gapmas.

Ha, uni hech kim payqamay qoldi. Uning qishloqqa kirganini ham sezmadilar, ammo biz bilamiz, taniymiz... U dunyodagi eng ahmoq yigitt!

Qo'rqoq yurak bilan qayergacha borardi, kutilgan narsalar: qishloqda

Aykut ERTO'G'RUL

qidirgan ustasini topdi, mashinasi tuzattirdi va yo'lida davom etdi. Xo'sh, nima ham o'zgarardi, hech nima.

Laylo ham o'sha kech yuragida qandaydir nomis, ma'no bermaydigan bir og'riqni his etdi. Ne ekanligini tushunolmadi. Bir yeri to'satdan kesilib, sanchilib ketganday achchiq o'rtanardi. Go'yo guldek tanasidan chak-chak qon tomardi-yu, ammo yarani topib bo'lmasdi. Buvisidan o'rgangan duolarni qaytarganicha joyiga yotdi va qotib uxlab qoldi, go'yo boshqa hech qachon qaytib ko'z ochmaydiganday.

Yigitchaning ruhi esa o'sha kun mashinaning ruli kabi tinmay chayqaldi. U o'zining tashlandiq uyiga kirar ekan, yuragidagi bo'shliqni his qildi va hamon o'sha ohang qalbidan omonligini tuydi va o'rtandi. Go'yoki u bir operatsiya boshdan o'tkazdi-yu, ichida qandaydir sovuq temir qolib ketganday ezilib yurardi. Uni nomisiz bo'shliq qamrab olgandi. Afsuski, bu dahshatli azob, agar unga shafqat qilinsa, uni faqat qabrdagiga tinch qo'yishi mumkin edi.

Yigitcha na ko'chaga, na uyga sig'ardi. O'zini g'alati tutar, katta shahar ham tordek tular, odamlarga qo'shilmay, ular davrasida o'zini ortiq tasavvur qilmay qo'ydi. U tinmay puflama shishirayotgan gap uqmas bir bola kabi o'z g'amini kattalashtirib boraverdi, boraverdi...

Oradan bir muddat vaqt o'tdi. Yigitcha yuragidagi bo'shliqning ne sababdan ekanligini, qayerdan tarqayotganini bilishni istardi. Nega hayotidagi yorug'lik qorong'ilikka almashdi? Savollar ko'p, ammo javoblar... Zulmat butun ichi-tashini egallab oldi. Atrofidagi odamlar uning uchun endi qorong'ilikda qolgan hisob edi. Tez orada o'sha odamlar, ya'ni shaharliklar, uni telbaga chiqarishdi va kasalxonaga jo'natib yuborishdi. Ruhii kasallar shifoxonasining eng kuchli doktorlari bor hunarlarini ishga solib, uni asrab qolish uchun kurashdilar. Tinim bilmay muolajalar qildilar, turli seanslar, tajribalar o'tkazishdi, ammo kasallik sababini topisholmadi. Shundan so'ng tekshiruvlar jiddiylashtirdi, operatsiya qilishga ham o'tib, badanini yorishdi. Doktorlar yigitchani hech kim so'ramaydigan,

Aykut ERTO'G'RUL

1981-yili Germaniyada tug'ilgan taniqli turk yozuvchisi. Turli jurnallarda muharrirlik vazifasida ishlagan. 2011-yilda "Keyfikadar qahfasi" nomli ilk hikoyalar to'plami chop etilgan. Bu kitob Umar Sayfiddin nomidagi hikoyalar tanlovida g'olib bo'lgan. 2013-yilda "Taqiqlanmagan hikoyalarning a'losi" kitobi chop etilgan. Bu kitob Turkiya yozuvchilar uyushmasi tomonidan 2013-yilning "Eng yaxshi hikoyalar to'plami" deb tan olingan. Bundan tashqari yozuvchining "Ikki olam ustasi" (2014), "Bog'liqlikning so'ngsiz baxti" (2018) kabi kitoblari ham bor.

egasiz musofir kabi azoblab, tanasini ilma-teshik qilib tashlagandi. Ammo oxirida bir chorasiz kasallik tashxisini aytishdi: "Yurakka nomisiz, shu paytgacha aniqlanmagan noma'lum jism o'rnashgan". Dunyodagi eng mantiqsiz tibbiy xulosa shu bo'lsa kerak-a?

Yigitcha shaharning noma'lum, kam sonli odamlargina xabardor bo'lgan rutubatli ruhiy kasallar shifoxonasining eng soviq, eng qorong'i xonasida so'nggi nafasini chiqardi — o'ldi. Layloning taqdiri-chi, sizga qiziqmi? U ham bir nimalar qildi, yashadi va kuni yetib o'ldi. Uning hozir nima ahamiyati bor?! Axir dunyoning eng g'amgin hikoyasi boshqa. Yer yuzidagi eng chiroyli qizni hech kim taniy olmagani, navqiron yigitcha odamzod sababini bilmaydigan kasallik bilan jinnaga chiqqani va erta o'lganida ham ham emas, hatto dunyoning eng g'amgin hikoyasi bir-biriga yeta olmagani ikki yoshning alamli qismati, hammasi... Hammasi mo'jiza sodir bo'lganida sening harakatsizliging, baxtni tutib qola olmasligimizda va hikoyaning boshlanmasdan tugaganida. Unutma, hammasi bir nafasda sodir bo'ladi, yo hech nima bo'lmaydi. Oллоh koinotni, so'ng insonni yaratdi. Agar birgina nafasini qizg'anganida uflanmagan ruhsiz loy parchasi kabi yerda yotar edik...

Dunyoning eng g'amgin hikoyasi shu...

Turk tilidan
Javlon JOVLIYEV tarjimasida.

Biznes kartalar yordamida amaliy mashg'ulot

Matematika, aslida, qiziqarli fan. Uni bolaga qiziqarli va sodda yo'l bilan tushuntira olish o'qituvchidan qunt va tajriba talab etadi.

Olmazor tumanidagi 315-maktabning oliy toifali matematika fani o'qituvchisi Nuriddin Parpiyevning ish tajribasini omalashtirish maqsadida tuman metodistlari va umumta'lim maktablarining aniq fanlar o'qituvchilari uchun o'quv-amaliy seminar o'tkazildi.

Unda N.Parpiyev 7-sinflarda "Ko'phadni ko'phadga ko'paytirish" mavzusini qiziqarli tarzda "Algebra o'yini" metodi orqali o'tgan bo'lsa, 10-11-sinflar uchun geometriya darsida "Ko'pyoqlar, muntazam piramida" mavzusi-

ni o'quvchilar oson o'zlashtirishi uchun "Biznes kartalar yordamida delta ko'pyoqlar yasash" amaliy mashg'uloti tarzida olib borgan barchada birdek qiziqish uyg'otdi. Xorij tajribasiga tayanib o'tkazilgan ushbu o'quv-amaliy seminar yakunida ishtirokchilarning fikr-mulohazalari tinglandi va o'qituvchi faoliyatiga yuqori baho berildi.

Burhon RIZOQULOV
olgan surat.

O'qituvchi minbari

Yoshlar so'zlashuvni kimdan o'rgandi?

Ba'zan o'smirlarning suhbatiga quloq tutib hayron qolaman. Ular qaysi tilda so'zlashishyapti? Har bir gapi o'zbek va rus tiliga mansub so'zlarning qorishmasi, yana har bir gap oxirida bitta yomon so'z (so'kinish) nuqta vazifasini bajaradi. Ohang, mimika o'ta yoqimsiz, do'stlarning suhbat-yu, ammo tahdidona ohangda... Bunday gaplashishni ular qayerdan o'rganishyapti? Axir shu o'quvchilarga biz maktabda Navoiyni, Boburni, Abdulla Qodiriyini o'rgatmaganmiz? Maktab partasida adabiyotni o'rganib turgan bola, ko'chaga chiqib nega bunchalik o'zga qiyofa, o'zgacha muomalaga ruju qo'yyapti? Demak, maktabda olinayotgan bilimlar hayotda ishlatilmayapti, o'quvchi ular-dan foydalanmayapti. Demak,

biz o'qituvchilar o'quvchi qalbiga kirib borolmayapmiz.

Men hamisha Navoiy ijodini o'quvchilar ongiga boshlang'ich sinflardan boshlab borib tarafdori bo'lganman. Ammo bu masalaga ko'pchilik kichik yoshdagilarga Navoiy ijodini tushunish og'irlik qiladi, deb qaraydi. Shunday deguvchilar uchun o'z fikrimni bayon qilmoqchiman. Navoiyning hikmatli so'zlari, ruboiylari, xalq tilida afsonaga aylangan rivoyat va hikoyatlaridan bolalar yoshiga mosini tanlab foydalanish mumkin.

2-sinf o'qish kitobida Navoiyga faqatgina ikki soat ajratilgan. Alisherning yoshligi va Xurshid Davronning "Navoiy bobom" she'ri berilgan xolos. Lekin men har bir o'qish darsini boshlashimdan oldin ulug' bo-

zimizning biror hikmatli so'zi yoki ruboiysini bolalarga o'qib, mazmunini tushuntirib beraman. Tushunmagan so'zlariga izoh berib o'taman.

Yaqinda sinfda o'tkazgan tarbiyaviy soat mavzusini Alisher Navoiy ijodiga bag'ishladim. Menga qo'shib o'quvchilarning ham Navoiy ijodiga yaqindan qiziqqa boshlaganlarini sezdim. Har kungi darslarning kirish qismida ulug' shoirming ijodidan parcha keltirishim, uning mazmun-mohiyatini qisqacha tushuntirib o'tirishimning natijasini ko'rdim. Angladimki, maqsadimga yeta boshlabman, shu tarzda davom etishim va o'quvchilarning yoshi, fikrlash darajasi ortib borayotganiga qarab, ijod namunalari mazmuniga ham katta e'tibor berishim kerak. Ishonchim komilki, jajji qabligidanoq Navoiyga oshno bo'lgan bu o'g'il-qizlarim ko'chada ham qo'pol va ma'nisiz suhbatlardan yiroq bo'ladi.

E'tiborxon SIDDIQOVA,
Yakkasaroy tumanidagi
319-maktabning boshlang'ich
sinf o'qituvchisi

Reklama va e'lonlar

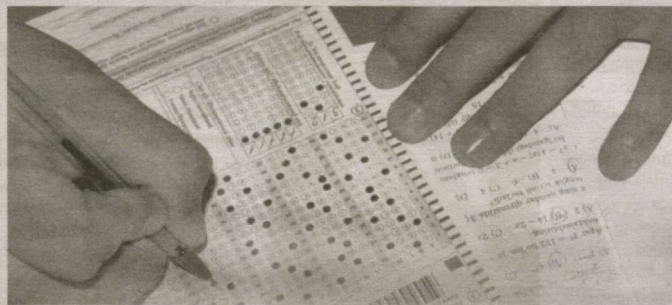
DAVLAT TEST MARKAZI UMUMTA'LIM FANLARIDAN MALAKALI MUTAXASSISLARNI HAMKORLIKKA TAKLIF ETADI

Davlat test markazi ilm-fanni rivojlantirish, test texnologiyalarining zamonaviy mexanizmlarini joriy qilish, xalqaro tajribalarni o'rgangan holda bilimlarni baholashning milliy tizimini ishlab chiqish uchun quyidagi umumta'lim fanlari bo'yicha malakali mutaxassislarni hamkorlikka taklif qiladi:

1. O'zbek tili va adabiyoti.
2. Matematika (o'zbek va rus).
3. Biologiya (o'zbek va rus).
4. Kimyo (o'zbek va rus).

Talabgorlar o'zlari to'g'risidagi ma'lumotni test@dtm.uz elektron manziliga yuborishingizni so'raymiz.

Murojaat uchun telefon: (71) 234-42-60.

Malikova Nilufar Nusratullayevnaning 14.00.11 — Dermatologiya va venerologiya ixtisosligi bo'yicha "Oddiy husnbuzar rivojlanishining klinik-biokimyoviy va molekulyar-genetik mexanizmlari" mavzusidagi (tibbiyot fanlari bo'yicha) falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasining himoyasi Toshkent pediatriya tibbiyot instituti huzuridagi ilmiy darajalar beruvchi DSc.04/30.12.2019.Tib.29.01 raqamli ilmiy kengashning 2020-yil 6-mart kuni soat 14:00 dagi majlisida bo'lib o'tadi.

Manzil: 100140, Toshkent shahri, Yunusobod tumani, Bog'ishamol ko'chasi, 223-uy.
Tel/faks: (71) 262-33-14, e-mail: tashpmi@gmail.com

Kabulova Zamira Adilbayevnaning 10.00.02 — O'zbek adabiyoti ixtisosligi bo'yicha "O'zbek va qoraqalpoq she'riyatida an'ana hamda shakliyl-usbubiy izlanishlar" mavzusidagi (filologiya fanlari bo'yicha) falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasining himoyasi Qarshi davlat universiteti huzuridagi ilmiy darajalar beruvchi Ph.D.03/30.12.2019.Fil.70.01 raqamli ilmiy kengashning 2020-yilning 29-fevral kuni soat 10:00 dagi majlisida bo'lib o'tadi.

Manzil: 180103, Qarshi shahri, Ko'chabog' ko'chasi, 17-uy.
Tel/faks: (75) 225-34-14, 221-00-56; e-mail: kardu@mail.ru

Xalmirzayeva Lola Baxromovnaning 06.01.07 — Mevachilik va uzumchilik ixtisosligi bo'yicha "Samarqand viloyati sharoitida unabi (Ziziphus jujuba mill.) ko'chatini yetishtirish texnologiyasini takomillashtirish" mavzusidagi (qishloq xo'jaligi fanlari bo'yicha) falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasining himoyasi Toshkent davlat agrar universiteti huzuridagi ilmiy darajalar beruvchi DSc.05/30.12.2019.Qx.13.01 raqamli ilmiy kengashning 2020-yilning 3-mart kuni soat 15:30 dagi majlisida bo'lib o'tadi.

Manzil: 100140, Toshkent viloyati, Qibray tumani, Universitet ko'chasi, 2-uy.
Tel/faks: (71) 260-48-00; e-mail: tuag-info@edu.uz

Artikbekova Fotima Kuchkarovnaning 05.09.07 — Gidravlika va muhandislik gidrologiyasi ixtisosligi bo'yicha "Nasos stansiyalarining ekspluatatsion xususiyatlarini inobatga olgan holda kirish kanali o'zanidagi jarayonlarni baholash" mavzusidagi (texnika fanlari bo'yicha) falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasining himoyasi Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandisligi instituti huzuridagi ilmiy darajalar beruvchi DSc.27.06.2017.T.10.02 raqamli ilmiy kengashning 2020-yil 6-mart kuni soat 14:00 dagi majlisida bo'lib o'tadi.

Manzil: 100000, Toshkent shahri, Qori Niyoziy ko'chasi, 39-uy.
Tel/faks: (71) 237-22-09, 237-38-79; e-mail: admin@tiame.uz

Begmatov Rizamat Xushvaqtovichning 02.00.02 — Analitik kimyo ixtisosligi bo'yicha "Yarimo'tkazgichli sensorlar uchun gaz sezgir organo-noorganik materiallarning templat sintezi" mavzusida (kimyo fanlari bo'yicha) falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasining himoyasi Samarqand davlat universiteti huzuridagi ilmiy darajalar beruvchi Ph.D.03/30.12.2019.K.02.05 raqamli ilmiy kengashning 2020-yil 3-mart kuni soat 11:00 dagi majlisida bo'lib o'tadi.

Manzil: 140104, Samarqand shahri, Universitet xiyoboni, 15-uy.
Tel/faks: (66) 239-11-40, 239-12-47; e-mail: devonxona@samdu.uz

Dustova Nigora Qaxramonovnaning 14.00.11 — Akusherlik va ginekologiya ixtisosligi bo'yicha "Varikoz kasalligi mavjud ayollarda tekshirish usullarini va tug'ruqqa tayyorgarligini optimallashtirish" mavzusidagi (tibbiyot fanlari bo'yicha) falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasining himoyasi Toshkent pediatriya tibbiyot instituti huzuridagi ilmiy darajalar beruvchi DSc.04/30.12.2019.Tib.29.01 raqamli ilmiy kengashning 2020-yil 6-mart kuni soat 13:00 dagi majlisida bo'lib o'tadi.

Manzil: 100140, Toshkent shahri, Yunusobod tumani, Bog'ishamol ko'chasi, 223-uy.
Tel/faks: (71) 262-33-14; e-mail: tashpmi@gmail.com

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti jamoasi "O'zbek tilshunosligi" kafedrasini professori Abdulhay Sobirovga onasi **UMRIXON** ayaning vafoti munosabati bilan ta'ziya bildiradi.

Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universiteti jamoasi Biologiya fakulteti "Biofizika" kafedrasini mudiri professor Ulug'bek Mirxodjayevga singlisi **Feruza ARZUBAYEVANING** vafoti munosabati bilan ta'ziya bildiradi.

Sakson dovon oshib

Insonning ilmi va salohiyati oshgani, yuksalgani sari kamtar, samimiy bo'lib boraveradi. Xalqimiz ming yillik kuzatishlarining hosilasi shunday: mevali daraxt yerga egiladi. O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi Komil Muqimov bilan yaqindan tanishsangiz, bu naqlning naqadar haqiqat ekaniga amin bo'lasiz. Ilmda erishilgan darajaga yarasha insoniy fazilatlar ham mukammallik sari bo'y cho'zadi. Fanning mashaqqatli so'qmoqlarini bosib o'tgan va 80 yoshni qarshilab, yuz-ko'zidan ilm-ma'rifat nuri yog'ilib turgan Komil Muqimov shu qadar kamtarin va oddiy inson.

Qahramonimiz ota-ona mehri qonmay, ulardan erta ayrilib, akalarning qo'lida tarbiya topdi. Maktabda tirish-qoqlik bilan ilm oldi, uni O'rta Osiyo davlat universitetining fizika-matematika fakultetiga maktabdagi o'qituvchisi yetaklab bordi. Maktabda ham, universitetda ham o'z salohiyati, ilm-fanga qiziqishi, iqtidori bilan boshqalardan yaqqol ajralib turdi.

O'sha paytda Komil Muqimovdagi bu intilishni payqagan ustozlar uni ilm sohasiga yo'naltirishdi va u uchinchi kursdan o'qishni M.V.Lomonosov nomidagi Moskva davlat universitetida davom ettirdi. Universitetni muvaffaqiyatli tamomlab, nomdor olimlar rahbarligida fanning mashaqqatli sinovlaridan ortga chekinmadi, tinimsiz izlanishlar bilan fan nomzodi, fan doktori dissertatsiyalarini yoqladi.

K.Muqimov diplom ishi va nomzodlik dissertatsiyasini "Magnit hodisalar fizikasi" yo'nalishida yoqladi. 1967-yili Toshkent davlat universitetiga o'qituvchi lavozimiga qabul qilinganidan so'ng magnitoptika yo'nalishida ilmiy-tadqiqot ishlarini olib bordi.

Domla ToshDUning "Fizika" kafedrasini mudiri, fizika fakulteti dekani, Buxoro davlat universitetining rektori sifatida respublikamizda ilm-fan rivojiga, yosh tadqiqotchilarning unib-o'sishiga katta hissa qo'shdi. Bugungi tabarruk yoshda domla respublikada eng zamonaviy, istiqbolli yo'nalishlardan biri bo'lgan nanotexnologiyalar sohasini rivojlantirish markaziga rahbarlik qilmoqda.

Ilm kishisi uchun rahbarlik yuki og'ir bo'lmasmi? Shu mazmundan berilgan savolga domla Konfutsiyning rahbar va uning qo'l ostida ishlaydigan xodimlari orasidagi

munosabat haqidagi quyidagi savol-javobni keltirib, shu prinsipga rioya qilganini aytadi:

Konfutsiyning shogirdi undan so'rabdi:

— Agar barcha xodimlar o'z rahbarini yaxshi ko'rsa yaxshimi?

— Yo'q, bu yomon, — deb javob beradi ustoz.

— Agar barcha xodimlar o'z rahbarini yomon ko'rsachi?

— Bu ham yomon. Agar uni faqat yaxshi xodimlar yaxshi ko'rsa va yomonlar esa nafrat bilan qarasa, juda yaxshi bo'lardi.

Komil Muqimov bilimli, samimiy, kamtarin, adolatli va haqiqatparvar, vaqtning qadriga yetib, undan samarali foydalanadigan, maqsadi sari shijoat bilan intiladiganlarni qadrlaydi. Ilm-fan yo'lini mahkam ushlab, shu sohada muayyan natijaga erishish uchun intilayotgan shogirdlarini qo'lab-quvvatlashdan tolmaydi.

Har bir inson tabarruk yoshga yetgach, ortga qarab, umrini sarhisob qiladi. Kasbi-koridan elga qanchalik naf bo'lganini xayolan tahlil qiladi. Domla ham hayot yo'lga sekin nazar tashlab, jilmayib qo'yadi. Ko'z o'ngida bolalik yillari va fizika o'qituvchisi gavalanadi. Darvoqe, ayni shu o'qituvchi sabab Komil Muqimov ilm yo'lini tanlagan. "Agar fizikadan boshqa o'qituvchi dars o'tganida, ehtimol hozir akademik bo'lmas edim", deya muallimini mamnun xotirlaydi u.

Ilm-fanimiz fidoyilaridan bo'lmish Komil Muqimovni tabarruk yoshi ila qutlab, uzoq umr, sihat-salomatlik tilaymiz.

Ch.YOQUBOVA,
"Ma'rifat" muxbiri

Davr bilan hamnafas olim

Qalbiga millat ruhini joylagan, davr bilan hamnafas olim, ustoz-murabbiy, yetuk rahbar, ibratli oila boshlig'i Sharif Baratovni ijodkor, izlanuvchan inson sifatida matbuotda chop etilgan maqolalari orqali bilar edim. 2011-yili "Psixologiya" jurnalining ilk soni bilan tanishuv tafakkurimda alohida burilish yasadi.

Uncha-muncha Rossiya jurnallari bilan bellasha oladigan "Psixologiya" ilmiy jurnalini tashkil etgan Sh.Baratovning sa'y-harakatlari ila ushbu jurnalda sohaga oid o'zbek, rus va ingliz tilida maqolalar e'lon qilinib kelinmoqda. Jurnal na-faqat respublikamizda, balki Markaziy Osiyo davlatlarida nufuzli nashr hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasi OAK ro'yxatiga kiritilgan.

Xalqimizda "Olim bo'lish oson, odam bo'lish qiyin", degan maqol bor. Nazarimda haqiqiy olim bo'lib, ilm cho'qqilarini zabt etish ham oson yumush emas. Shogirdlariga g'amxo'r, charchash nelingini bilmaydigan kamtarin inson Sharif Baratov 300 dan ortiq ilmiy va ilmiy-ommabop maqola, 5 monografiya, 5 darslik, 30 dan ortiq o'quv va o'quv-metodik qo'llanmalar muallifi. Psihologiya fanlari bo'yicha o'ndan ortiq falsafa doktori(PhD)ning ustoz.

2019-yilning dekabr oyidan e'tiboran OAK qarori asosida 19.00.05; 19.00.06 — ijtimoiy psixologiya, etnopsixologiya, rivojlanish psixologiyasi yo'nalishlari bo'yicha ixtisoslashgan kengash raisi. Hozir kengashga 4 ta ish qabul qilinib, himoyasi belgilangan.

Buxoro davlat universiteti "Psixologiya" kafedrasini mudiri, professor Sh.Baratov ayni paytda Xalq psixologiyasi fanlari akademiyasining O'zbekistondagi rahbari. Xalqaro psixologiya fanlar akademiyasining haqiqiy a'zosi (akademigi).

Ayni paytda shoir, faylasuf, tarixchi, pedagog va psixolog olim Sh.Baratov fanning nazariy va metodologik asoslari bilan shug'ullanib qolmay, amaliy psixologiya yo'nalishida ham ko'plab grant loyihalarga rahbar hisoblanadi. Uning 2018-yili "Navro'z" nashriyoti-

da chop etilgan "Psixologik xizmat" darsligi respublikamiz oliy o'quv yurtlarida psixologiya mutaxassisligi bo'yicha tahsil olayotgan magistrlar uchun darslik sifatida qo'llanib kelinmoqda.

Yetuk olimning yuksak marralarga erishuvida oila muhiti, ya'ni ota-onasining duosi va turmush o'rtog'ining beminnat xizmatlari ham katta deb o'ylayman. Baratovlar

xonadonida oilaviy qadriyatlar, urf-odatlarga cheksiz hurmat bilan qarash barobarida, ilmiy muhitning borligini ham alohida qayd etib o'tish joiz. Qizi Dilafro'zxon olim, o'g'il-lari Humoyun va Shuhratjon ham ilm yo'lida izlanish olib bormoqda. O'z-o'ziga talabchan olim nabiralar tarbiyasiga ham alohida vaqt ajratib, ularning mehribon bobosi sifatida ibrat bo'lib kelmoqda.

Vaqt o'tgani sari psixologiya ilmi va uning kashfiyotlariga bo'lgan ehtiyoj shunchalik ortib boradi. Fan hamisha iste'dod egalari-ga muhtoj hisoblanadi. Buni teran anglagan zukko olim Sh.Baratov ulug' piri komil, dunyo tamaddunida "O'lo'q qalbingda, qo'ling ishdan bo'lsin" degan g'oyasi bilan mashhur hazrat Bahouddin Naqshband tug'ilib o'sgan qishloq farzandi ekanini hamisha faxrlanadi. Bobokalonimiz ta'limotidan ma'naviy ozuqa oladi, ruhiyatida tetiklik va bardamlik tuyadi. Hayotga, ilm-fanga bo'lgan beqiyos kuch-g'ayrat hamda qat'iyatlilik, ishonch olimga zavq bag'ishlaydi.

Muborak 60 yoshingiz qutlug' bo'lsin, yosh oqsoqol birodarim!

Habibullo ABDUKARIMOV,
Guliston davlat universiteti dotsenti,
pedagogika fanlari nomzodi

Uztoz Qozoqovning 48 yili

Xorazm vohasida doimo ilm-u ma'rifatga alohida e'tibor qaratilgan va albatta, soha rivojiga jonkuyarlik va fidoyilik bilan hissa qo'shib kelayotgan insonlar bisyor. Ulardan biri O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan xalq ta'limi xodimi, "Do'stlik" ordeni sohibi, tarix fanlari nomzodi Egambergan Qozoqovdir.

E.Qozoqov 1950-yili Xorazm viloyati Urganch tumani G'aybu qishlog'ida tug'ilgan. 1968–1973-yillari Xorazm davlat pedagogika institutining (hozirgi UrDU) tarix-geografiya fakultetini imtiyozli diplom bilan tamomlagan. Egambergan Qozoqovni ilm-fanga qiziqishi viloyat o'qituvchilar malakasini oshirish va qayta tayyorlash instituti tomon undadi.

Undagi talabchanlik, sabr-bardoshlilik, odamlar ko'nglini og'ritmaslik, iloji boricha ko'maklashish kabi jihatlar barcha uchun o'mak. Institutda geografiya kabineti mudiri vazifasida ishlab, 1974–1981-yil-

lar mobaynida geografiya fanini o'qitishni takomillashtirishga hissa qo'shdi. Bunga respublika miqyosidagi seminar-kengashlarda qatnashish, geografiya o'qituvchilarga ilmiy-metodik tavsiyalar ishlab chiqish, fanga oid ilmiy maqolalarini misol keltirishimiz mumkin.

Ayniqsa, geografiya fanining jonkuyar bilimdoni Rustam Qurboniyozov bilan hamkorlikda bir qancha ilmiy maqolalar, metodik tavsiyalari Xorazm geograflari uchun muhim qo'llanma bo'lib xizmat qilgandi. U 1981–1994-yillarda Urganch pedagogika bilim yurtida direktor o'rinbosari va direktor va-

zifalarida faoliyat ko'rsatdi. Domla haqiqiy murabbiy, tashkilotchi va tajribali rahbar, maslahatgo'y inson ekani bilan o'z jamoasida alohida hurmat va ehtiromga ega bo'ldi.

E.Qozoqov ta'lim sohasida faoliyat olib borish bilan birga ilmiy ishini ham nihoyasiga yetkazdi. Fanlar akademiyasining Tarix institutida Respublikada xizmat ko'rsatgan fan arbobi, tarix fanlari doktori, professor Ibrohimjon Alimov rahbarligida Xorazm tarix bo'yicha ilmiy izlanish olib bordi va 1996-yili nomzodlik dissertatsiyasini muvaffaqiyatli yoqladi. 1994-yildan 2004 yilgacha Urganch tuman xalq ta'limi bo'limiga rahbarlik qildi.

Egambergan Qozoqov O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmoni bilan 2003-yili "O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan xalq ta'limi xodimi" faxriy unvoni bilan taqdirlandi.

Ustoz aql-zakovat, bilimdonlik talab etiladigan har qanday ishda o'zini ko'rsata oladi, dadil-

lik bilan harakat qiladi. Har ishda tashabbuskor, jur'atli, to'g'riso'z, o'z do'stlariga, mahalladoshlariga doimo mehribon va g'amxo'r. Mehnatsevarligi va vatanparvarligi, intizomlilik va prinsipiialligi bilan obro' qozongan.

2004-yildan shu kungacha Urganch tumanidagi 45-ayrim fanlar chuqur o'qitiladigan davlat ixtisoslashtirilgan maktab-internatida direktor lavozimida ish olib bormoqda. U kamtarin va to'g'riso'z, xodimlariga g'amxo'r va mehribon

bo'lgani uchun ham maktab pedagogik jamoasi unga hurmat va ehtirom ko'rsatadi. Ahil, tinch va totuv o'ylanib boshlig'i, ajoyib farzandlarning otasi, do'st va birodarlarning sadoqatli hamrohi sifatida tanilgan.

Mehnatlari va samarali ish faoliyati, jamoada ishini to'g'ri yo'lga qo'yishi, davlatimiz rivojiga qo'shgan hissasi uchun Egambergan Qozoqov 2016-yili "Do'stlik" ordeni bilan mukofotlandi.

Domla oilaparvar inson. Umr yo'ldoshi Sanamjon Salayeva bilan tinch-totuv umrguzaronlik qilib ikki o'g'il, to'rt qizni tarbiyaladi. Farzandlarini o'qitib, el xizmatiga kamarbasta bo'lishlariga yo'naltirdi. O'nlab nevaralarning mehribon bobosi bo'ldi. Egambergan Qozoqov bu yil muborak 70 yoshga to'ladi. O'zining 48 yillik ilmiy-pedagogik faoliyati davomida xalq ta'limi tizimi jamoatchiligi o'rnatida hurmat, ehtirom qozondi. Biz u kishini tavallud sanasi bilan qutlash barobarida uzoq umr, oilaviy tinch-totuvlik, ish faoliyatida yutuqlar tilab qolamiz.

Jahongir MUSAYEV

Barcha abituriyentlar, ota-onalar va o'qituvchilar diqqatiga!

«Marifat» gazetasi sahifalarida:

abituriyentlar uchun

DTM testlari darajasidagi
sinov testlari

o'qituvchilar uchun

☑ PISA

☑ PIRLS

☑ TIMSS

testlaridan namunalar e'lon
qilina boshlandi.

Vaqtdan yutqazmang. Nashrimizga tezroq obuna bo'ling! Gazetaning o'z vaqtida yetib borishini istasangiz, «O'zbekiston pochta» AJ va «Matbuot tarqatuvchi» AKning hududiy filiallariga murojaat qiling!

«Marifat» gazetasiga 2020-yil uchun obuna davom etadi.

Bundan tashqari, o'tgan yilgi kirish imtihonidagi murakkab testlar yechimiga doir

☑ SHARHLAR:

☑ IZOHLAR:

☑ O'QUV LUG'ATLARI

muntazam berib boriladi. Shu bilan birga,

o'qituvchi-murabbiylar uchun

☑ ATTESTATSIYA TESTLARIDAN

namunalar ham e'lon qilinadi.

Yakka tartibdagi obunachilar uchun nashr indeksi 149
Korxonalar va tashkilotlar uchun nashr indeksi 150

Manzil: 100000, Toshkent sh., Matbuotchilar 32-uy.
Tel.: (71) 233-50-55, faks: (71)233-99-15.

Bizni internetda ham kuzating!

www.marifat.uz | marifat.uz | @marifatziyo

Nashrimizga obuna bo'lishni istaganlar uchun

«O'zbekiston pochta» AJ va «Matbuot tarqatuvchi» AKning hududiy filiallari telefon raqamlari havola etilmoqda.

«O'zbekiston pochta» AJning korxonalarini telefon raqamlari

№	Hududiy filiallar	Telefon	№	Hududiy filiallar	Telefon
1	Toshkent shahri filiali	(71) 233-73-56	8	Xorazm filiali	(62) 228-51-71
2	Andijon filiali	(74) 223-26-24	9	Surxondaryo filiali	(95) 501-01-95
3	Qoraqalpog'iston filiali	(61) 222-14-43	10	Toshkent filiali	(71) 268-22-56
4	Qashqadaryo filiali	(75) 221-04-62	11	Samarqand filiali	(66) 229-49-27 229-51-16
5	Jizzax filiali	(90) 538-02-69	12	Farg'ona filiali	(73) 244-47-79
6	Namangan filiali	(69) 233-03-67	13	Sirdaryo filiali	(95) 510-01-94
7	Buxoro filiali	(65) 223-48-93	14	Navoiy filiali	(91) 335-66-62

«Matbuot tarqatuvchi» AKning korxonalarini telefon raqamlari

№	Hududiy filiallar	Telefon	№	Hududiy filiallar	Telefon
1	Toshkent shahri	(71) 233-67-98	8	Xorazm viloyati	(62) 227-48-55
2	Andijon viloyati	(74) 223-82-13	9	Surxondaryo viloyati	(76) 221-91-18
3	Qoraqalpog'iston Respublikasi	(61) 222-88-63	10	Toshkent viloyati	(71) 199-76-66
4	Qashqadaryo viloyati	(75) 225-40-27	11	Samarqand viloyati	(66) 234-22-53
5	Jizzax viloyati	(72) 222-40-01	12	Farg'ona viloyati	(73) 244-50-77
6	Namangan viloyati	(69) 239-10-88	13	Sirdaryo viloyati	(67) 225-11-22 225-11-44
7	Buxoro viloyati	(65) 221-56-90	14	Navoiy viloyati	(36) 223-26-86

Yakka tartibdagi obunachilar uchun nashr indeksi: 149
Korxonalar va tashkilotlar uchun nashr indeksi: 150

Manzil: 100000, Toshkent sh., Matbuotchilar ko'chasi, 32-uy.
Tel.: (71) 233-50-55, faks: 233-99-15;

Bizni internetda ham kuzating!

www.marifat.uz

e-mail: info@marifat.uz

/marifat.uz

@marifatziyo

Marifat

TA'SIS ETUVCHILAR:

O'zbekiston Xalq ta'limi vazirligi,

O'zbekiston Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi,

O'zbekiston Ta'lim, fan va madaniyat xodimlari

kasaba uyushmasi Respublika kengashi.

Bosh muharrir: Husan NISHONOV

Gazeta O'zbekiston Matbuot va axborot agentligida 2006-yil 22-dekabrda 0067-raqam bilan ro'yxatga olingan. Indeks: 149, 150. G-229. Tiraj 10286.

Hajmi 4 bosma taboq. Ofset usulida bosilgan, qog'oz bichimi A-3. Bahosi sotuvda erkin narxda.

TELEFONLAR:

qabulxona — (71) 233-50-55;
kotibiyat — (71) 233-99-15;
reklama va marketing bo'limi —
(71) 233-42-92 (faks), (71) 233-56-00.

«Ma'rifat» dan materiallarni ko'chirib bosish tahririyat ruxsati bilan amalga oshirilishi shart.

Tahririyatga kelgan qo'lyozmalar taqdir qilinmaydi va muallifga qaytarilmaydi.

MANZILIMIZ:

100083, Toshkent shahri, Matbuotchilar ko'chasi, 32-uy.
Web-site: www.marifat.uz

Dizaynerlar: Malohat Toshova, Faxriddin Rahimov.
Navbatchi muharrir: Humoyun Quvondiqov.
Navbatchi: Faxriddin Rahimov.

Gazeta haftaning chorshanba kuni chiqadi.

«Sharq» nashriyot-matbaa aksiyadorlik kompaniyasi bosmaxonasi.
Korxonalar manzili: Buyuk Turon ko'chasi, 41-uy.

O'ZA yakuni — Topshirildi — 22.00

1 2 3 4 5 6